

ΚΕΝΤΡΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ
ΔΙΚΑΙΟΥ

ΙΔΡΥΜΑ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗ ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡΗ ΤΣΑΤΣΟΥ

Πολιτικές για τις Ρυθμίσεις Υποδοχής, Επιστροφής και Ένταξης και Στατιστικά Στοιχεία για τους Ασυνόδευτους Ανήλικους στην Ελλάδα

**Μελέτη για το Υπουργείο Εσωτερικών,
Διεύθυνση Μεταναστευτικής Πολιτικής**

**Αθήνα,
17 Αυγούστου 2009**

Πίνακας Περιεχομένων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	2
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
2. ΚΙΝΗΤΡΑ ΕΙΣΟΔΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	8
3. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΙΣΟΔΟΥ, ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΤΩΝ ΣΥΝΟΡΙΑΚΩΝ ΕΛΕΓΧΩΝ	11
4. ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ, ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΕΝΤΑΞΗΣ.....	13
ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ.....	144
ΚΕΝΤΡΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ	166
ΔΞΙΟΛΟΓΗΣΗ (ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ) ΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ	177
ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑ	188
ΔΩΡΕΑΝ ΝΟΜΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ.....	199
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΟΥΣ ΑΝΗΛΙΚΟΥΣ ...	20
ΚΡΑΤΗΣΗ ΤΩΝ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ	233
ΆΔΕΙΕΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ.....	255
ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	266
ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ	277
ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ	277
ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΣΥΝΕΝΩΣΗ.....	288
ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΕ ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ.....	30
ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΒΕΛΤΙΣΤΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ.....	30
5. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗΣ, ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΗΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗΣ	30
ΕΠΑΝΑΠΡΟΨΘΗΣΗ ΚΑΙ/ Η ΑΠΕΛΑΣΗ ΓΙΑ ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	30
ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΜΟΣ.....	31
6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.....	322
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι : ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ.....	366
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ	41

Πολιτικές για τις Ρυθμίσεις Υποδοχής, Επιστροφής και Ένταξης και Στατιστικά Στοιχεία για τους Ασυνόδευτους Ανήλικους στην Ελλάδα

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη παρουσιάζει το ισχύον νομικό πλαίσιο προστασίας και αρωγής των ασυνόδευτων ανήλικων στην Ελλάδα και την εφαρμογή του από τις αρμόδιες αρχές, κυρίως με βάση εκθέσεις που δημοσιεύτηκαν πρόσφατα (δηλαδή το 2008 και το 2009) από διεθνείς και / ή περιφερειακούς οργανισμούς στους οποίους η Ελλάδα είναι συμβαλλόμενο μέρος. Χρήσιμα εργαλεία αναφοράς για τη μεταχείριση των ασυνόδευτων ανήλικων από τις Ελληνικές αρχές είναι οι εκθέσεις που δημοσίευσαν μη κυβερνητικές οργανώσεις επειδή περιλαμβάνουν πληροφορίες που αντλούνται από συνεντεύξεις που διεξήχθησαν με ασυνόδευτους ανήλικους που ζουν και εργάζονται στην Ελλάδα. Έκθεση που δημοσίευσε το 2005 ο Συνήγορος του Παιδιού πραγματεύεται το ζήτημα της κράτησης και της απέλασης των ασυνόδευτων ανήλικων.

Τα στατιστικά στοιχεία για τους ασυνόδευτους ανήλικους έχουν καταγραφεί βάσει των υφιστάμενων στοιχείων και δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αντανakλούν πλήρως την πραγματική κατάσταση δεδομένου ότι συχνά οι αναφερόμενοι δεν εισέρχονται με νόμιμες οδούς και ούτε επιθυμούν να έλθουν σε οποιαδήποτε επαφή με τις υπεύθυνες αρχές και συνεπώς είναι δυσχερής η καταγραφή τους

Η εθνική μεταναστευτική νομοθεσία δεν προβλέπει τη νόμιμη είσοδο ασυνόδευτων ανήλικων στην Ελλάδα λόγω του ειδικού καθεστώτος τους εκτός από τις περιπτώσεις όπου συντρέχουν ανθρωπιστικοί λόγοι (δηλαδή Έλληνας ή πολίτης τρίτης χώρας νόμιμα διαμένων στην Ελλάδα έχει τη γονική μέριμνα και / ή την κηδεμονία του ασυνόδευτου ανήλικου που επιθυμεί να εισέλθει στη χώρα). Περαιτέρω, προβλέπει την έκδοση άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους ασυνόδευτους ανήλικους που φιλοξενούνται σε ιδρύματα και σε νομικά πρόσωπα κοινωφελούς σκοπού ή ασυνόδευτους ανήλικους την επιμέλεια των οποίων έχουν ελληνικές οικογένειες ή οικογένειες υπηκόων τρίτων χωρών με νόμιμη διαμονή στην Χώρα ή για τους οποίους είναι εκκρεμής διαδικασία υιοθεσίας. Επίσης προβλέπεται η χορήγηση άδειας διαμονής σε ανήλικους, στους οποίους έχουν επιβληθεί αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα με απόφαση του Δικαστηρίου Ανηλίκων

Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι που διαμένουν στην Ελλάδα δικαιούνται να απολαμβάνουν ειδικής προστασίας και μέτρων ένταξης εφόσον έχουν λάβει άδεια διαμονής ή έχουν αιτηθεί την παροχή του ασύλου.

Παρότι το άρθρο 19 του Π.Δ. 220/2007 (με το οποίο ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία η Οδηγία της ΕΕ για τα ελάχιστα κριτήρια υποδοχής των αιτούντων άσυλο) προβλέπει το διορισμό προσωρινού επιτρόπου για όλους τους ασυνόδευτους ανήλικους που ζουν στην Ελλάδα ανεξάρτητα από το καθεστώς διαμονής τους, η μη ομοιόμορφη εφαρμογή της νομοθεσίας για το διορισμό του επιτρόπου και η διστακτικότητα των Εισαγγελέων να εκπροσωπούν τους ασυνόδευτους ανήλικους σε όλες τις διαδικασίες που τους αφορούν παρεμποδίζουν την πραγματική και αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων των ασυνόδευτων ανήλικων (για παράδειγμα το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια).

Τον Ιούλιο του 2009 λειτουργούν στην Ελλάδα οκτώ κέντρα υποδοχής / φιλοξενίας ασυνόδευτων ανήλικων αιτούντων άσυλο. Η διάταξη του άρθρου 19 του Π.Δ. 220/2007 προβλέπει τις υποχρεώσεις που οι αρχές καλούνται να εκπληρώσουν όσον αφορά στη μεταχείριση των ασυνόδευτων ανήλικων: είναι αυτές που προβλέπει η Οδηγία 2003/9/ΕΚ για τα ελάχιστα κριτήρια υποδοχής των αιτούντων άσυλο. Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι που είναι θύματα εμπορίας ανθρώπων φιλοξενούνται σε άλλα κέντρα κράτησης που εξυπηρετούν τις ανάγκες υποδοχής και / ή φιλοξενίας των θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων εν γένει.

Παρότι το Π.Δ. 90/2008 (με το οποίο μεταφέρθηκε στην ελληνική νομοθεσία η Οδηγία της ΕΕ 2005/85/ΕΚ σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες χορήγησης και ανάκλησης του καθεστώτος του πρόσφυγα) προβλέπει τη δυνατότητα των αρχών να εφαρμόζουν ειδικά μέτρα για την αξιολόγηση της ηλικίας των παιδιών η Ελλάδα δεν έχει υιοθετήσει ακόμη τις σχετικές ιατρικές εξετάσεις. Έτσι, η ηλικία των ασυνόδευτων ανήλικων καθορίζεται κυρίως με βάση τις συνεντεύξεις που διεξάγουν οι αστυνομικές αρχές, συμπεριλαμβανομένων των δηλώσεων των παιδιών και / ή της αυθαίρετης εκτίμησης της ηλικίας από τους υπεύθυνους της συνέντευξης.

Παρότι η ελληνική νομοθεσία (Π.Δ. 90/2008) προβλέπει το δικαίωμα των αιτούντων άσυλο να έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες διερμηνέα όταν δεν κατανοούν την ελληνική γλώσσα, όλες οι εκθέσεις που πραγματεύονται την κατάσταση των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα υπογραμμίζουν το πρόβλημα που δημιουργεί η απουσία μόνιμα απασχολούμενων διερμηνέων κατά την αρχική εξέταση, τον εντοπισμό και την ενδεχόμενη παραπομπή των ασυνόδευτων ανήλικων στις κατάλληλες υπηρεσίες. Σχετικά σημειώνεται ότι η έλλειψη επαρκούς διερμηνείας αποτελεί χρόνιο πρόβλημα του ελληνικού συστήματος ασύλου.

Η δωρεάν νομική συνδρομή στην Ελλάδα δεν καλύπτει τις διοικητικές διαδικασίες. Το Π.Δ. 90/2008 σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες χορήγησης και ανάκλησης του καθεστώτος του πρόσφυγα ορίζει ότι οι αιτούντες άσυλο μπορούν να προσφεύγουν στις υπηρεσίες δικηγόρου καλύπτοντας με δικά τους έξοδα την αμοιβή τους. Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι έχουν πρόσβαση σε δωρεάν νομική συνδρομή όταν ασκούν αίτηση ακύρωσης ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας κατά της απόφασης που απορρίπτει το αίτημά τους για άσυλο εφόσον το εν λόγω ένδικο μέσο δεν κρίνεται προφανώς αβάσιμο και / ή απαράδεκτο. Έτσι, κατά τη συνέντευξη για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα οι ασυνόδευτοι ανήλικοι έχουν δωρεάν νομική συνδρομή από τους δικηγόρους που εργάζονται στις μη κυβερνητικές οργανώσεις ή από εθελοντές δικηγόρους. Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι θύματα εμπορίας ανθρώπων δικαιούνται δωρεάν νομική συνδρομή για την εκπροσώπησή τους ενώπιον των αστικών και ποινικών δικαστηρίων.

Τα αιτήματα ασύλου των ασυνόδευτων ανήλικων δεν εξετάζονται στο πλαίσιο δίκαιων και αποτελεσματικών διαδικασιών κυρίως λόγω των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν κατά το διορισμό επιτρόπου, κατά την πρόσβαση στη δωρεάν νομική συνδρομή και στις υπηρεσίες διερμηνέα. Παρότι η νομοθεσία επιβάλλει την παρουσία του ασυνόδευτου ανήλικου για την εξέταση του αιτήματός του για άσυλο, η σχετική συνέντευξη δεν διεξάγεται πάντα από τον αρμόδιο δημόσιο λειτουργό: κάποιες φορές τις συνεντεύξεις για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα διεξάγουν οι διερμηνείς που συμβουλεύουν τα παιδιά να δηλώσουν ως σκοπό άφιξης στην Ελλάδα την «ανεύρεση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης». Τα σοβαρά διαδικαστικά ελλείμματα του ελληνικού συστήματος ασύλου έχει αναδείξει η Αντιπροσωπεία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα: συνέπεια αυτών των ελλειμμάτων είναι η απόφαση πολλών ευρωπαϊκών κρατών να

αναστείλουν τις μεταφορές των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα δυνάμει του Κανονισμού «Δουβλίνο II».

Η ελληνική νομοθεσία δεν εξαιρεί τους ασυνόδευτους ανήλικους από τα μέτρα κράτησης και απέλασης. Αν και προβλέπει ότι οι ανήλικοι πρέπει να κρατούνται χωριστά από τους ενήλικες, αυτός ο κανόνας δεν εφαρμόζεται πάντα, όπως υπογραμμίζουν οι εκθέσεις που χρησιμοποιούνται ως εργαλεία αναφοράς για την παρούσα έκθεση, συμπεριλαμβανομένων των εκθέσεων της Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων. Σημαντικό πρόβλημα για τους ασυνόδευτους ανήλικους που δεν εκπροσωπούνται από επίτροπο είναι η «νομική ανυπαρξία» τους με συνέπεια να αδυνατούν να προσβάλλουν ενώπιον των δικαστηρίων τις αποφάσεις κράτησης και απέλασης που έχουν εκδοθεί σε βάρος τους. Η πρακτική που εφαρμόζουν οι ελληνικές αρχές για την κράτηση και την απέλαση των ασυνόδευτων ανήλικων αναδεικνύει ότι δεν είναι εξοικειωμένες με τις αρχές που προβλέπουν οι διατάξεις των άρθρων 10 και 17 της Οδηγίας σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών

Η ελληνική μεταναστευτική νομοθεσία προβλέπει την έκδοση αδειών διαμονής α) σε ασυνόδευτους ανήλικους που φιλοξενούνται σε ιδρύματα και σε νομικά πρόσωπα κοινωφελούς σκοπού, β) σε ασυνόδευτους ανήλικους την επιμέλεια των οποίων έχουν ελληνικές οικογένειες ή οικογένειες υπηκόων τρίτων χωρών με νόμιμη διαμονή στη Χώρα ή για τους οποίους είναι εκκρεμής διαδικασία υιοθεσίας, γ) σε ανήλικα θύματα εμπορίας ανθρώπων και δ) σε ανήλικους, στους οποίους έχουν επιβληθεί αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα με απόφαση του Δικαστηρίου Ανηλίκων

Ανεξάρτητα από το καθεστώς διαμονής τους στην Ελλάδα, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι έχουν δικαίωμα απρόσκοπτης πρόσβασης στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση και σε υπηρεσίες φροντίδας της υγείας. Ειδικότερα για τα παιδιά που φιλοξενούνται σε ιδρύματα τούτο γίνεται με μέριμνα των ιδρυμάτων ενώ στην περίπτωση των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων τους ευρισκόμενους υπό αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα και τους αιτηθέντες άσυλου, ορίζεται επίτροπος για την επιμέλεια τους.

Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι αιτούντες άσυλο και οι ασυνόδευτοι ανήλικοι που είναι θύματα εμπορίας ανθρώπων δικαιούνται να εργάζονται σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας που ορίζει για την προστασία των παιδιών στην απασχόληση. Όμως, τα προβλήματα που ανακύπτουν κατά το διορισμό του επιτρόπου δεν συμβάλλουν στην προστασία της ευημερίας και του βέλτιστου συμφέροντος των ασυνόδευτων ανήλικων, εκθέτοντάς τους σε κινδύνους.

Εφόσον εντοπισθεί η οικογένεια των ανηλίκων σε άλλη χώρα αναλαμβάνονται ενέργειες για την επιστροφή αυτών στη χώρα διαμονής της οικογένειας εκτός εάν από τις συντρέχουσες συνθήκες προκύπτει ότι τούτο είναι αντίθετο στο συμφέρον του παιδιού. Σε κάθε περίπτωση δεν μπορεί να γίνει οικογενειακή συνένωση στην Ελλάδα υπό την έννοια ότι οι γονείς δε μπορούν να αποκτήσουν δικαίωμα νόμιμης διαμονής στην Ελλάδα εξαιτίας της διαμονής του ανήλικου τέκνου τους δεδομένου ότι το ανήλικο τέκνο δεν μπορεί να θεωρηθεί συντηρών και εξάλλου αντίστοιχη ρύθμιση αντίκειται στην οδηγία 2003/86/EK για την οικογενειακή επανένωση.

Ενώ η ελληνική νομοθεσία προβλέπει την αρχή του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού δεν εφαρμόζεται ειδική διαδικασία για τον καθορισμό του βέλτιστου συμφέροντος των

ασυνόδευτων ανήλικων με εξαίρεση το νομικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων (που ενσωμάτωσε στην εθνική νομοθεσία κοινοτικό νομικό κείμενο).

Ρυθμίσεις επαναπατρισμού προβλέπονται μόνον για τους ασυνόδευτους ανήλικους που είναι θύματα εμπορίας ανθρώπων. Σχετικά, υπογραμμίζεται η Συμφωνία που υπέγραψαν η Ελλάδα και η Αλβανία για την προστασία και την αρωγή που παρέχονται στα παιδιά που είναι θύματα εμπορίας ανθρώπων.

1. Εισαγωγή

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η παρουσίαση του νομοθετικού πλαισίου για τη μεταχείριση των ασυνόδευτων ανήλικων στην Ελλάδα και η αξιολόγηση της εφαρμογής του, κυρίως με αναφορά σε εκθέσεις εθνικών οργάνων (όπως είναι ο Συνήγορος του Πολίτη και η Εθνική Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων), διεθνών οργανισμών (όπως είναι η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, ο ΟΗΕ, η Επιτροπή του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων, ο Επίτροπος του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου) στους οποίους η Ελλάδα είναι συμβαλλόμενο μέρος καθώς και εκθέσεων που έχουν δημοσιευθεί από μη κυβερνητικές οργανώσεις και άλλους φορείς που ασχολούνται με την κατάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Ελλάδα.

Ειδικότερα, ολοκληρωμένα εργαλεία αναφοράς για τη μεταχείριση των ασυνόδευτων ανήλικων στην Ελλάδα είναι οι ειδικές εκθέσεις που δημοσίευσαν το 2008 και το 2009 η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και η διεθνής μη κυβερνητική οργάνωση Human Rights Watch. Και οι δύο εκθέσεις παρουσιάζουν το θέμα με ολοκληρωμένο τρόπο: αναφέρονται στο νομικό πλαίσιο και αξιολογούν την εφαρμογή του με συνεντεύξεις που έχουν διεξάγει με ασυνόδευτους ανήλικους που ζουν στην Ελλάδα και εκπροσώπους των οργάνων που είναι αρμόδια για την προστασία και αρωγή τους (συμπεριλαμβανομένων των Εισαγγελέων που εκπροσωπούν τους ασυνόδευτους ανήλικους, των αρμόδιων Διευθύνσεων των Υπουργείων Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Εργασίας και Κοινωνικής Προστασίας, Εσωτερικών, των Νομαρχιών, της Ελληνικής Αστυνομίας κλπ). Και οι δύο εκθέσεις περιλαμβάνουν συστάσεις προς τις ελληνικές αρχές για τη βελτίωση της εφαρμογής του νομικού πλαισίου που προβλέπει την παροχή προστασίας και αρωγής στους ασυνόδευτους ανήλικους. Όσον αφορά στις συνθήκες κατάθεσης αιτήματος ασύλου στην Αθήνα (αεροδρόμιο και Τμήμα Αλλοδαπών) πηγή πληροφοριών είναι η έκθεση της ProAsyl, που βασίζεται σε προσωπικές μαρτυρίες των συντακτών.

Το 2009 εκδόθηκαν δύο εκθέσεις από τα όργανα του Συμβουλίου της Ευρώπης: στις 4.2.2009 ο Επίτροπος του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου δημοσίευσε ειδική έκθεση για «τα ανθρώπινα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο» στην Ελλάδα (μετά την επίσκεψή του που διήρκεσε από τις 8 έως 10.12.2008) και στις 3.6.2009 η Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης δημοσίευσε έκθεση για την κατάσταση στην Ελλάδα σε συνέχεια της επίσκεψης που πραγματοποίησε από τις 23 έως 29 Σεπτεμβρίου 2008. Και οι δύο εκθέσεις περιλαμβάνουν χρήσιμες και ουσιαστικές πληροφορίες για τη μεταχείριση των ασυνόδευτων ανηλικών από τις ελληνικές αρχές. Ιδιαίτερη σημασία δόθηκε στα συμπεράσματα / συστάσεις που διατύπωσαν τα προαναφερόμενα όργανα στις ελληνικές αρχές και στις απαντήσεις της Ελληνικής Πολιτείας στα θέματα που πραγματεύονται.

Ιδιαίτερης σημασίας για τις πληροφορίες που περιέχει είναι η έκθεση του Ειδικού Απεσταλμένου του ΟΗΕ κατά της Πώλησης Παιδιών, Παιδικής Πορνείας και Παιδικής Πορνογραφίας (που εκδόθηκε στις 27.3.2006 μετά την επίσκεψη που πραγματοποίησε στην Ελλάδα από τις 8 έως τις 15 Νοεμβρίου 2005) καθώς περιγράφει τις βέλτιστες πρακτικές όσον αφορά στη μεταχείριση των ασυνόδευτων ανηλικών και περιλαμβάνει συστάσεις προς τις Ελληνικές αρχές για τη βελτίωση της εφαρμογής του σχετικού νομοθετικού πλαισίου.

Αναφορικά με τη μεταχείριση των ασυνόδευτων ανήλικων που είναι θύματα εμπορίας ανθρώπων, πηγή χρήσιμων πληροφοριών είναι η έκθεση που δημοσίευσε το 2009 η Fundamental Rights Agency, καθώς είναι πλήρης όσον αφορά στα θέματα που πραγματεύεται και στα στατιστικά στοιχεία που παρέχει.

Αναφέρονται επίσης τα έγγραφα που δημοσίευσε ο Συνήγορος του Πολίτη που αναδεικνύουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ασυνόδετοι ανήλικοι στην Ελλάδα και την αντίδραση της ελληνικής κυβέρνησης για την επίλυσή τους.

Οι αρμόδιες αρχές κατέβαλαν κάθε προσπάθεια για να παράσχουν τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία που απαιτούνται για την παρούσα μελέτη. Το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης παρείχε στοιχεία για τη συνολική δυναμικότητα των κέντρων υποδοχής των ασυνόδετων ανήλικων αιτούντων άσυλο τον Ιούλιο του 2009.

Η Διεύθυνση Μεταναστευτικής Πολιτικής και Κοινωνικής Ένταξη του Υπουργείου Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης παρείχε στοιχεία κατηγοριοποιημένα ανά ηλικία και εθνικότητα (ιθαγένεια) και τον αριθμό των αδειών διαμονής που χορηγήθηκαν στους ασυνόδετους ανήλικους για ανθρωπιστικούς λόγους (με βάση την εθνική νομοθεσία) και στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Τα στοιχεία καλύπτουν την περίοδο 2006 και εφεξής επειδή οι σχετικές νομοθετικές διατάξεις υιοθετήθηκαν με το Ν. 3386/2005 και άρχισαν να εφαρμόζονται την 1.1.2006.

Η Ελληνική Αστυνομία, αρμόδια για τον έλεγχο των συνόρων και την είσοδο στην Ελλάδα παρείχε στοιχεία για τους ασυνόδετους ανήλικους που συνελήφθησαν και απελάθηκαν το 2007 και για τους ασυνόδετους ανήλικους που συνελήφθησαν το 2008. Δεν παρείχε στοιχεία για τους λόγους εισόδου, νόμιμης και / ή παράνομης, ούτε κατηγοριοποίηση ανά ηλικία και φύλο. Από την άλλη πλευρά τα στοιχεία για τους ασυνόδετους ανήλικους αιτούντες άσυλο είναι κατηγοριοποιημένα ανά ηλικία και ιθαγένεια αλλά όχι ανά φύλο. Επιπλέον, δεν παρασχέθηκαν στατιστικά στοιχεία για τον αριθμό των θετικών αποφάσεων που εκδόθηκαν επί των αιτημάτων ασύλου των ασυνόδετων ανηλίκων τα έτη 2007 και 2008¹. Η Ελληνική Αστυνομία δεν παρείχε στοιχεία για τους λόγους σύλληψης των ασυνόδετων ανηλίκων εντός της επικράτειας ή για το κόστος της φιλοξενίας των ασυνόδετων ανηλίκων στο πλαίσιο της διαδικασίας εισόδου τους στη χώρα. Αναφορικά με τις συνθήκες κράτησης των ασυνόδετων ανηλίκων, επανέλαβε το κείμενο των εφαρμοστέων νομικών διατάξεων που ορίζουν τα μέτρα που υιοθετούνται για τη διασφάλιση του βέλτιστου συμφέροντος και της ευημερίας των κρατούμενων ασυνόδετων ανηλίκων. Για το 2007, αναφέρεται ότι εννέα ασυνόδετοι ανήλικοι Ιρακινής καταγωγής εγκατέλειψαν οικειοθελώς την Ελλάδα, χωρίς να παρέχονται περαιτέρω πληροφορίες για τον τρόπο με τον οποίο απομακρύνθηκαν από τη χώρα. Επίσης, δεν τηρούνται στοιχεία για τους ασυνόδετους ανήλικους που συνενώνονται με τις οικογένειές τους σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ και / ή μεταφέρονται στην Ελλάδα δυνάμει του Κανονισμού του Δουβλίνου. Όσον αφορά στο έλλειμμα ακρίβειας των στατιστικών στοιχείων από πλευράς Διοίκησης, η συλλογή κατά το έτος 2009 γίνεται με το νέο Κανονισμό 862/2007, ο οποίος καθορίζει ενιαίο τρόπο συλλογής στατιστικών δεδομένων για όλα τα κ-μ σχετικά με τη μετανάστευση και το άσυλο. Επιπρόσθετα, για τα στατιστικά του Κανονισμού του Δουβλίνου σημειώνεται ότι η υποβολή αιτημάτων με αντίστοιχο ενιαίο έντυπο αφορά σε ενήλικες. Το άρθρο 6 του Κανονισμού που αναφέρεται στους ασυνόδετους

¹Για επίσημα στοιχεία όσον αφορά στα αιτήματα ασύλου των ασυνόδετων ανηλίκων την περίοδο 2002 έως 2006 βλέπε UNHCR, Unaccompanied Minors Asylum Seekers in Greece, Athens, April 2008, pages 20 and 21. Σύμφωνα με αυτήν τη μελέτη «τα στατιστικά στοιχεία που κοινοποιεί το Αρχηγείο της ΕΛ.ΑΣ στην Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (καθεστώς πρόσφυγα, ανθρωπιστικό καθεστώς, απορριπτικές αποφάσεις πρώτου και δεύτερου βαθμού, αποφάσεις ανανέωσης και διακοπές της διαδικασίας) δεν αναφέρονται στην ηλικία των αιτούντων. Επομένως, κάθε προσπάθεια παρακολούθησης των στατιστικών στοιχείων των αιτημάτων ασύλου που καταθέτουν οι ανήλικοι είναι ιδιαίτερη προβληματικών, αφού απαιτείται εξατομικευμένη έρευνα και εξέταση κάθε σχετικού αιτήματος».

ανηλίκους δεν επιτρέπει τη μεταφορά αυτών, εάν δεν υπάρχει μέλος της οικογένειάς τους στο υπεύθυνο κ-μ και εάν αυτό δε συνάδει με το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Για το λόγο αυτό, δεν είναι δυνατή η συλλογή στατιστικών στοιχείων για ασυνόδευτους ανηλίκους. Παρά το γεγονός ότι στο πρόσφατο παρελθόν είχαν ανασταλεί οι μεταφορές, τα συμβαλλόμενα κ-μ του Κανονισμού του Δουβλίνου, μεταφέρουν πλέον ανηλίκους στη χώρα μας, σε αντίθεση με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 6 του εν λόγω Κανονισμού. Στατιστικά στοιχεία για τους ασυνόδευτους ανήλικους θύματα εμπορίας ανθρώπων περιλαμβάνει η θεματική έκθεση της Fundamental Rights Agency για την Εμπορία Παιδιών: εντοπίστηκαν 14 το 2004, 5 το 2005, 1 το 2006 και 4 το 2007.

2. Κίνητρα εισόδου στην Ελλάδα

Τα στατιστικά στοιχεία της ΕΛ.ΑΣ για την προετοιμασία της παρούσας έκθεσης αναδεικνύουν ότι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι δεν εισέρχονται νόμιμα στην Ελλάδα². Επομένως, η μόνη λογική υπόθεση είναι ότι φθάνουν στην Ελλάδα παράνομα, συνήθως στα μεικτά κύματα μεταναστών που εισέρχονται από τα ανατολικά σύνορα της χώρας (βορειο-ανατολικά από την Τουρκία και τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, κυρίως τη Λέσβο, τη Χίο, τη Σάμο και τα Δωδεκάνησα). Όταν εισέρχονται από την περιοχή του Έβρου (νοτιοανατολικά σύνορα με την Τουρκία) συλλαμβάνονται από τις αστυνομικές αρχές, ενώ όταν προσπαθούν να φθάσουν στις ακτές των νησιών της Ανατολικής Ελλάδας συνήθως συλλαμβάνονται από τις λιμενικές αρχές και στη συνέχεια μεταφέρονται στην αρμοδιότητα των αστυνομικών αρχών. Οι αστυνομικές και οι λιμενικές αρχές έχουν το καθήκον να εγγυώνται τη δημόσια τάξη και / ή την εθνική ασφάλεια της Ελλάδας. Κατ' αρχήν δεν είναι εκπαιδευμένες να χειρίζονται ευάλωτες περιπτώσεις, όπως είναι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, τα θύματα βασανιστηρίων, οι γυναίκες αρχηγοί νοικοκυριών κλπ που χρειάζονται ειδική φροντίδα. Έτσι, αυτές οι ευάλωτες ομάδες συχνά αντιμετωπίζονται ως «εγκληματίες» που προσπαθούν να εισέλθουν παράνομα στη χώρα (δηλαδή χωρίς ισχύον ταξιδιωτικό έγγραφο και θεώρηση εισόδου)³.

Η οργανωτική δομή των αστυνομικών και λιμενικών υπηρεσιών στις συνοριακές περιοχές, σημεία νόμιμης και παράνομης εισόδου στην Ελλάδα, δεν προβλέπει την παρουσία μόνιμα απασχολούμενων διερμηνέων που μπορούν να διευκολύνουν την επικοινωνία όταν τα μέρη δεν κατανοούν το ένα τη γλώσσα του άλλου. Αυτό είναι το πρώτο βασικό πρόβλημα που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι ασυνόδευτοι ανήλικοι όταν συλλαμβάνονται από αρχές φύλαξης των συνόρων. Η έλλειψη επικοινωνίας σε συνδυασμό με την έλλειψη κατάρτισης των αρχών στο χειρισμό περιπτώσεων ευάλωτων ομάδων μεταναστών αποτελεί πηγή πολλών προβλημάτων με απρόβλεπτες συνέπειες. Αλλά, καθώς οι αρχές έχουν την εξουσία και οι μετανάστες είναι παραβάτες του νόμου, συνήθως οι δεύτεροι υπακούουν στις πρώτες με συνέπεια τη δημιουργία παρανοήσεων σε ένα περιβάλλον που δεν ευνοεί οιασδήποτε μορφής επικοινωνία. Σε αυτό το πλαίσιο έλλειψης επικοινωνίας μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι αντιμετωπίζονται ως ενήλικες: τούτο σημαίνει ότι δεν λαμβάνεται υπόψη το ειδικότερο καθεστώς τους ως παιδιών, «νομικά ανίκανων να μιλήσουν». Μπορεί να εκπροσωπούνται από οιονδήποτε ενήλικα τους συνοδεύει, όχι κατ' ανάγκη υπεύθυνου για τη φροντίδα τους σύμφωνα με το νόμο ή το έθιμο. Πρόκειται για το πρώτο κενό προστασίας των ασυνόδευτων ανήλικων που φθάνουν στα ελληνικά σύνορα: το έλλειμμα της εκπροσώπησής τους κατά τη στιγμή της άφιξης. Ενώ κάθε παιδί, πολίτης της Ελλάδας και / ή οιοδήποτε

² Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι καταγράφονται μαζί με τους ενήλικες που συλλαμβάνονται όταν εισέρχονται στην Ελλάδα παράνομα. Για παράδειγμα, το 2008 οι ελληνικές αρχές κατέγραψαν την παράνομη είσοδο στην Ελλάδα 146.337 αλλοδαπών: οι μεγαλύτερες ομάδες ήταν Αλβανοί, Αφγανοί και Ιρακινοί και ακολουθούν οι Σομαλοί, οι Πακιστανοί, οι Παλαιστίνιοι και οι Γεωργιανοί.

³ Η παράνομη είσοδος (δηλαδή χωρίς ισχυρισμό ταξιδιωτικό έγγραφο και θεώρηση εισόδου) θεωρείται στην Ελλάδα ποινικό αδίκημα κατά τα οριζόμενα στη διάταξη του άρθρου 83 του Ν. 3386/2005.

κράτους μέλους της ΕΕ ή οιασδήποτε άλλης χώρας εκπροσωπείται από τους γονείς του και / ή τα πρόσωπα που υποχρεούνται να το εκπροσωπούν, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι εκπροσωπούνται από οιονδήποτε, χωρίς να υπάρχουν εγγυήσεις ότι είναι υπεύθυνος κατά νόμον και κατάλληλος για την προστασία και τη φροντίδα τους. Ενόψει των ανωτέρω, τα κίνητρα άφιξης/εισόδου των ασυνόδευτων ανήλικων στην Ελλάδα δεν διερευνώνται στα σημεία εισόδου στη χώρα και στηρίζονται σε υποθέσεις.

Περιοχές που σπαράσσονται από τον πόλεμο, σε συνθήκες πολιτικής αστάθειας και ανασφάλειας, όπως η Σομαλία και το Αφγανιστάν, όπου τουλάχιστον μια γενιά ζει σε συνθήκες πολέμου για περισσότερα από τριάντα χρόνια, χώρες με σοβαρά οικονομικά προβλήματα όπως το Μπαγκλαντές, χώρες όπου η παιδική εργασία αποτελεί τον κανόνα, όπως το Πακιστάν, χώρες με ασταθείς πολιτικές συνθήκες όπως το Ιράκ μετά την επιχείρηση των ΗΠΑ του 2003, προκαλούν τη διαφυγή των πολιτών τους, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων ανηλίκων. Οι Αφγανοί πρόσφυγες που ζούσαν στο Ιράν για πολλά χρόνια επέλεξαν να διαφύγουν στην Ευρώπη όταν η χώρα που τους φιλοξένησε για χρόνια αποφάσισε να τους απομακρύνει στην πατρίδα τους. Η Σομαλία που σπαράσσεται από τον εμφύλιο πόλεμο και τις σοβαρές παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 είναι μια άλλη χώρα «παραγωγής προσφύγων».

Είναι προφανές ότι είναι πολλοί οι λόγοι που αναγκάζουν τους ασυνόδευτους ανήλικους να αναζητήσουν ένα καλλίτερο μέλλον σε χώρες όπου φαντάζονται ότι μπορεί να ζήσουν σε συνθήκες ευημερίας, αξιοπρέπειας και ασφάλειας. Όμως, οι αστυνομικές και οι λιμενικές αρχές δεν έχουν τη δυνατότητα ούτε τις δεξιότητες να εξετάσουν τις τραυματικές εμπειρίες των ασυνόδευτων ανηλίκων όταν τους συλλαμβάνουν.

Από την άλλη πλευρά απαιτείται η εφαρμογή βασικών κανόνων για την προστασία της δημόσιας τάξης και υγείας: συνήθως, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι παραπέμπονται για ιατρικές εξετάσεις και στη συνέχεια μεταφέρονται με τους ενήλικους συνταξιδιώτες τους στις εγκαταστάσεις κράτησης των παραμεθόριων περιοχών. Βεβαίως, απαιτείται η διεξαγωγή μιας πρώτης συνέντευξης: σύμφωνα με τους βασικούς κανόνες που διέπουν τη λειτουργία των κέντρων κράτησης οι αρχές υποχρεούνται να καταγράψουν όλους τους κρατούμενους. Όμως, αν δεν υπάρχει η κατάλληλη και προσήκουσα διερμηνεία αυτή η υποχρέωση δεν έχει πρακτικά αποτελέσματα. Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι μπορεί να καταγράφονται ως «ενήλικες» αφού η απουσία προσήκουσας επικοινωνίας παρεμποδίζει κάθε συνέντευξη που μπορεί να διευκολύνει τον αρχικό «καθορισμό» της ηλικίας τους. Μπορεί επίσης να καταγράφονται ως πολίτες άλλης χώρας ή ως συνοδευόμενοι⁴ από άλλους ενήλικες που απλά είναι συνταξιδιώτες τους και στην καλύτερη περίπτωση συμπατριώτες τους και / ή φίλοι τους από την περιοχή καταγωγής τους. Είναι σαφές ότι δεν απολαμβάνουν την προστασία που δικαιούνται⁵: κινδυνεύουν κυρίως επειδή κανείς δεν τους εκπροσωπεί και δεν υπάρχει προσωπικό κατάλληλα καταρτισμένο για να χειριστεί τις υποθέσεις τους. Έτσι, θεωρούνται και αντιμετωπίζονται ως «ενήλικες», δηλαδή πρόσωπα που παραβιάζουν με πρόθεση το

⁴ Βλέπε UNHCR, Unaccompanied Minors Asylum Seekers in Greece, Athens, April 2008, για την πρακτική των αστυνομικών αρχών της Λέσβου, σελ. 42. Υπόθεση που αφορά ασυνόδευτο ανήλικο που καταγράφηκε ως συνοδευόμενος από τις αρχές εκκρεμεί ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, (Eivas Rahimi versus Greece, Case 8687/08, Communicated cases).

⁵ Για τα προβλήματα της προσήκουσας καταγραφής των ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα βλέπε Human Rights Watch, Left to Survive, Systematic Failure to Protect Unaccompanied Migrant Children in Greece, σελ. 10.

νόμο. Δεν αντιμετωπίζονται ως ενδεχόμενα θύματα οιασδήποτε μορφής εμπορίας ανθρώπων, συμπεριλαμβανομένης της εμπορίας για λόγους εργασίας⁶.

Το έλλειμμα της προσήκουσας εξέτασης και του κατάλληλου συστήματος εντοπισμού των ασυνόδευτων ανήλικων στα μεθοριακά σημεία εισόδου στην Ελλάδα αποτελεί πηγή πολλών προβλημάτων και κινδύνων που αντιμετωπίζουν στη συνέχεια όταν απολύονται από τα κέντρα κράτησης. Όπως περιγράφεται στη μελέτη της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες⁷, μπορεί να χαθούν μεταξύ του τόπου όπου εξέφρασαν την πρόθεσή τους να υποβάλουν αίτημα ασύλου και του τόπου όπου ορίστηκε η διαμονή τους, καθώς οι αρχές που είναι αρμόδιες για την ευημερία τους και την προστασία τους δεν παρακολουθούν την υπόθεσή τους. Καθίσταται προφανές ότι στη διαδικασία εισόδου στην Ελλάδα η κατάσταση είναι χαοτική, ότι δεν εφαρμόζονται οι κανόνες για την προστασία των ασυνόδευτων ανήλικων που έχουν ανάγκη ειδική φροντίδα και μεταχείριση και επομένως δεν εκπλήσσει ότι οι μελέτες και / ή οι εκθέσεις για το ζήτημα αυτό δεν αναφέρουν τον αριθμό των ασυνόδευτων ανήλικων που εισέρχονται στη χώρα.

Επίσημα στατιστικά στοιχεία τηρούνται μόνο για τους ασυνόδευτους ανήλικους αιτούντες άσυλο. Αλλά η μελέτη της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τους Ασυνόδευτους Ανήλικους Αιτούντες Άσυλο στην Ελλάδα εντοπίζει σοβαρά προβλήματα στα στατιστικά στοιχεία που τηρεί η Ελληνική Αστυνομία: η εγκυρότητά τους αμφισβητείται από τις ίδιες τις κρατικές αρχές (δηλαδή από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης που είναι αρμόδιο για την προστασία και την αρωγή που παρέχονται στους ασυνόδευτους ανήλικους στα κέντρα υποδοχής)⁸. Ενώ την περίοδο 2000 έως 2007 η μεγαλύτερη ομάδα ασυνόδευτων ανήλικων αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα ήσαν οι Αφγανοί (κυρίως 16 έως 18 ετών) και ακολουθούσαν οι Ιρακινοί, οι Πακιστανοί και οι Μπαγκλαντεσιανοί, το 2008 η μεγαλύτερη ομάδα ασυνόδευτων ανήλικων αιτούντων άσυλο ήσαν οι Πακιστανοί (κυρίως μεταξύ 16 και 18 ετών) ακολουθούμενοι από τους Αφγανούς, τους Ιρακινούς και τους Νιγηριανούς. Πιθανόν λόγω των σοβαρών διαδικαστικών ελλειμμάτων του συστήματος ασύλου στην Ελλάδα, που έχουν εντοπίσει όλοι οι φορείς που ασχολούνται με την προστασία των προσφύγων και αντανακλώνται στο ιδιαίτερα μικρό ποσοστό της αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα⁹, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι από το Αφγανιστάν φθάνουν στη χώρα με σκοπό να συνεχίσουν το ταξίδι τους σε βορειότερη χώρα της Ευρώπης με πιο γενναίο σύστημα ασύλου. Έτσι, δεν καταθέτουν αίτημα ασύλου στην Ελλάδα και επομένως η στατιστική εκπροσώπησή τους μειώνεται. Πηγή σοβαρών ανησυχιών είναι ο άγνωστος αριθμός των ασυνόδευτων ανήλικων που ζουν στην Ελλάδα και δεν είναι καταγεγραμμένοι από τις αρχές. Μόνον εκτιμήσεις υπάρχουν για τον αριθμό αυτής της κατηγορίας των ασυνόδευτων ανήλικων που στηρίζονται κυρίως σε υπολογισμούς των μη κυβερνητικών οργανώσεων. Καταδεικνύεται από τα ανωτέρω ότι δεν υπάρχουν επίσημα και έγκυρα

⁶ Για την εργασία των ασυνόδευτων ανήλικων στην Ελλάδα βλέπε Human Rights Watch, *Left to Survive, Systematic Failure to Protect Unaccompanied Migrant Children in Greece*, σελ. 75 - 85.

⁷ See UNHCR, *Unaccompanied Minors Asylum Seekers in Greece*, Athens, April 2008, σελ. 37.

⁸ See UNHCR, *Unaccompanied Minors Asylum Seekers in Greece*, Athens, April 2008, σελ. 20, υποσημείωση 5 και Human Rights Watch, *Left to Survive*, σελ. 10, υποσημείωση 8.

⁹ Βλέπε Πίνακα 6 της EUROSTAT για το 4^ο τρίμηνο του 2008 με τίτλο «Greece had the highest number of first instance decisions in Q4 2008, nearly 100% of them were negative» στο: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-09-008/EN/KS-QA-09-008-EN.PDF ενώ στο 1ο τρίμηνο του 2009 τα στοιχεία της EUROSTAT δείχνουν ότι περίπου τρεις στους δέκα αιτούντες αποκτούν δικαίωμα προστασία στην ΕΕ σε πρώτο βαθμό (η Γαλλία, Ιταλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Γερμανία, Σουηδία έχουν το μεγαλύτερο αριθμό αποφάσεων) (βλ. στο: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-09-030/EN/KS-QA-09-030-EN.PDF).

στοιχεία για το συνολικό αριθμό των ασυνόδευτων ανηλίκων που βρίσκονται στη χώρα όταν δεν καταθέτουν αίτημα ασύλου.

3. Διαδικασίες εισόδου, συμπεριλαμβανομένων των συνοριακών ελέγχων

Η διάταξη της παραγράφου θ του άρθρου 1 του Εθνικού Νόμου περί Μετανάστευσης για την «Είσοδο, διαμονή, κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια» (Ν. 3386/2005, ΦΕΚ 212, Α) προβλέπει τον ορισμό της έννοιας «ασυνόδευτος ανήλικος» σύμφωνα με τα νομικά κείμενα που έχουν υιοθετηθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Σε αυτό το πλαίσιο «ασυνόδευτος ανήλικος είναι ο πολίτης τρίτης χώρας ή ανιθαγενής που δεν έχει συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας του και ο οποίος είτε εισέρχεται στην ελληνική επικράτεια χωρίς να συνοδεύεται από τον κατά το νόμο ή το έθιμο υπεύθυνο για την επιμέλειά του ενήλικο και για όσο χρονικό διάστημα διαρκεί η ανωτέρω κατάσταση είτε βρέθηκε χωρίς συνοδεία μετά την είσοδό του στη χώρα». Επίσης, η διάταξη της παραγράφου ι του άρθρου 1 της μεταναστευτικής νομοθεσίας προβλέπει τον ορισμό της έννοιας «εμπορία ανθρώπων»: ειδικότερα ορίζει ότι «θύμα εμπορίας ανθρώπων είναι το φυσικό πρόσωπο που κατέστη θύμα των εγκλημάτων που προβλέπονται στα άρθρα 323, 323Α, 349, 351 και 351Α του Ποινικού Κώδικα, ανεξάρτητα από το εάν έχει εισέλθει στη χώρα νόμιμα ή παράνομα¹⁰.

Η Οδηγία 2004/81/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με τον τίτλο παραμονής που χορηγείται στους υπηκόους τρίτων χωρών θύματα εμπορίας ανθρώπων ή συνέργειας στη λαθρομετανάστευση, οι οποίοι συνεργάζονται με τις αρμόδιες αρχές (ΕΕ L 261 της 6.8.2004) μεταφέρθηκε στο εθνικό δίκαιο με το Κεφάλαιο Θ «Χορήγηση και ανανέωση άδειας διαμονής σε θύματα εμπορίας ανθρώπων» (άρθρα 46 έως 52) του Νόμου περί Μετανάστευσης.

Οι διατάξεις των άρθρων 4 και 5 του Νόμου περί Μετανάστευσης (Κεφάλαιο Β, με τον τίτλο «Έλεγχος στις Μεθοριακές Διαβάσεις») καθιερώνουν την υποχρέωση των πολιτών τρίτων χωρών να εισέρχονται και εξέρχονται από το ελληνικό έδαφος μόνον από τις ελεγχόμενες μεθοριακές διαβάσεις, ορίζουν την αρχή που είναι αρμόδια να ελέγχει την είσοδο και την έξοδο των αλλοδαπών από την Ελλάδα (αστυνομικές αρχές, και, ανάλογα με την περίπτωση, στις περιπτώσεις άρνησης εισόδου στην Ελλάδα, το προσωπικό της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών, κατά τα οριζόμενα στο Ν. 3649/2008, άρθρο 5 παρ. 2, ΦΕΚ 39, τ. Α') και προβλέπουν την έκδοση υπουργικής απόφασης για τον ορισμό των σημείων εισόδου και εξόδου από το ελληνικό έδαφος. Οι διατάξεις των άρθρων 6 έως 8 του Νόμου περί Μετανάστευσης (Κεφάλαιο Γ, υπό τον τίτλο «Γενικές Αρχές για την Είσοδο και Διαμονή των Υπηκόων Τρίτων Χωρών) καθιερώνουν την υποχρέωση των πολιτών τρίτων χωρών να εισέρχονται στην Ελλάδα με διαβατήριο ή άλλο ταξιδιωτικό έγγραφο που αναγνωρίζεται δυνάμει των διεθνών συμβάσεων, εφοδιασμένοι με θεώρηση εισόδου που έχει χορηγηθεί δυνάμει της νομοθεσίας της ΕΕ ή της εθνικής νομοθεσίας. Η διάταξη της παραγράφου 6 του άρθρου 6 προβλέπει την εξαιρετική περίπτωση όπου οι υπηρεσίες του διαβατηριακού ελέγχου έχουν τη δικαιοδοσία να χορηγήσουν θεώρηση εισόδου στον πολίτη τρίτης χώρας κατά την άφιξή του στην Ελλάδα δυνάμει απόφασης του Υπουργού Δημόσιας Τάξης. Το άρθρο 7 προβλέπει τις προϋποθέσεις διέλευσης των πολιτών τρίτων χωρών στη ζώνη διερχομένων και το καθεστώς τους όσο βρίσκονται σε αυτήν.

Η διάταξη του άρθρου 8 ορίζει τις περιπτώσεις όπου οι αρμόδιες συνοριακές αρχές ελέγχου μπορούν να απαγορεύσουν, προσηκόντως αιτιολογημένα, την είσοδο στην Ελλάδα πολίτη τρίτης χώρας, κατόχου θεώρησης εισόδου. Ειδικότερα, μπορεί να απαγορεύσουν στον

¹⁰ Για λεπτομερειακή ανάλυση των σχετικών διατάξεων του Ελληνικού Ποινικού Κώδικα βλέπε FRA, Thematic study on child trafficking, Greece, August 2008, paragraph 41.

ενδιαφερόμενο την είσοδο στην Ελλάδα εφόσον συντρέχει, μία τουλάχιστον, από τις εξής περιπτώσεις: α. περιλαμβάνεται στον κατάλογο των υπηκόων τρίτων χωρών για τους οποίους υπάρχει απαγόρευση εισόδου σύμφωνα με το άρθρο 82¹¹ του νόμου, β. Η είσοδος του μπορεί να αποτελέσει κίνδυνο για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια ή τη δημόσια υγεία, γ. το διαβατήριο ή άλλο ταξιδιωτικό έγγραφο που κατέχει δεν εξασφαλίζει την επάνοδό του στη χώρα προέλευσης ή ιθαγένειάς του ή σε τρίτη χώρα, δ. έρχεται με σκοπό να παραμείνει στην Ελλάδα για λόγο, ως προς τον οποίο απαιτείται η έκδοση άδειας διαμονής και δεν έχει την απαιτούμενη ειδική θεώρηση εισόδου, ε. δεν κατέχει τα απαραίτητα έγγραφα για να δικαιολογήσει το σκοπό του ταξιδιού του και τα αναγκαία για τη συντήρησή του οικονομικά μέσα. Είναι, όμως, δυνατόν ημεδαπός, με δήλωση υποδοχής που συντάσσεται σε ειδικό προς τούτο έντυπο και κατατίθεται ως δικαιολογητικό στις αρμόδιες για το διαβατηριακό έλεγχο αρχές, να αναφέρει το σκοπό του ταξιδιού του υπηκόου τρίτης χώρας και να εγγυηθεί, με την κατάθεση στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων ποσού που καλύπτει τις δαπάνες επαναπροώθησής του ή απέλασής του και ποσού ίσου με τριμηνιαίες αποδοχές του ανειδίκευτου εργάτη για την κάλυψη μέρους ή του συνόλου των αναγκαιών για τη συντήρηση του εξόδων. Σε περίπτωση συνδρομής μίας εκ των ανωτέρω περιπτώσεων επιδίδεται στον υπήκοο τρίτης χώρας το προβλεπόμενο από τις διεθνείς συμβάσεις και κανονισμούς σχετικό έντυπο άρνησης εισόδου. Ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης μπορεί, με απόφαση του, να επιτρέπει στις ελεγχόμενες μεθοριακές διαβάσεις και στα προσωρινά σημεία διέλευσης προσώπων την είσοδο υπηκόου τρίτης χώρας, παρά την ύπαρξη απαγορευτικού λόγου της παραγράφου αυτής, εφόσον τούτο επιβάλλεται για σπουδαίους λόγους δημόσιου συμφέροντος ή ανωτέρας βίας ή διευκόλυνσης κίνησης ελληνικού πλοίου, η οποία δεν μπορεί να εξυπηρετηθεί με άλλο τρόπο.

Η Ελλάδα ενσωμάτωσε στην εθνική νομοθεσία την Οδηγία 2004/82/EK του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με την υποχρέωση των μεταφορέων να κοινοποιούν τα στοιχεία των επιβατών με το Προεδρικό Διάταγμα 53/2008 (ΦΕΚ 84, τ. Α').

Οι διατάξεις των παραγράφων (γ) και (δ) του άρθρου 44 παρ. 1 του Νόμου περί Μετανάστευσης προβλέπουν την έκδοση και την ανανέωση αδειών διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους. Ειδικότερα, με απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εργασίας και Κοινωνικής Προστασίας, χορηγούνται άδειες διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους στους πολίτες τρίτων χωρών που γ. φιλοξενούνται σε ιδρύματα και σε νομικά πρόσωπα κοινωφελούς σκοπού, δ. σε ανήλικα των οποίων την επιμέλεια έχουν ελληνικές οικογένειες ή οικογένειες υπηκόων τρίτων χωρών με νόμιμη διαμονή στη χώρα ή για τα οποία είναι εκκρεμής η διαδικασία υιοθεσίας. Σε αυτό το πλαίσιο η διάταξη του άρθρου 32 της Υπουργικής Απόφασης 349/2005 (ΦΕΚ 1912, τ. Β) για τις «προϋποθέσεις, δικαιολογητικά και διαδικασία χορήγησης εθνικών θεωρήσεων εισόδου αλλοδαπών» προβλέπει την έκδοση ειδικού τύπου εθνικής θεώρησης στα προαναφερόμενα πρόσωπα που βρίσκονται εκτός της ελληνικής επικράτειας.

Από τις προαναφερόμενες νομοθετικές διατάξεις προκύπτει ότι η μεταναστευτική νομοθεσία δεν ορίζει ειδικότερα για τις νομικές προϋποθέσεις εισόδου των ασυνόδευτων ανήλικων στην Ελλάδα, εκτός από τις περιπτώσεις όπου συντρέχουν ανθρωπιστικοί λόγοι και εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις: ασυνόδευτοι ανήλικοι, που φιλοξενούνται σε ιδρύματα και σε νομικά πρόσωπα κοινωφελούς σκοπού, ανήλικοι, την επιμέλεια των οποίων έχουν

¹¹ Προβλέπει τον κατάλογο όπου καταχωρούνται οι αλλοδαποί που χαρακτηρίζονται από τις ελληνικές αρχές ανεπιθύμητοι.

ελληνικές οικογένειες ή οικογένειες υπηκόων τρίτων χωρών με νόμιμη διαμονή στη Χώρα ή για τα οποία είναι εκκρεμής διαδικασία υιοθεσίας. Περαιτέρω, άδεια διαμονής χορηγείται στους ανήλικους που τελούν υπό θεραπευτικά και / ή αναμορφωτικά μέτρα δυνάμει αποφάσεων των Δικαστηρίων ανηλίκων. Σημειώνεται επίσης ότι, οι κρατούμενοι πολίτες τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων ανηλίκων, ενημερώνονται, σε γλώσσα την οποία κατανοούν, αμέσως μετά την εισαγωγή τους σε ίδρυμα, για τους κανόνες διαβίωσης τους σε αυτό, καθώς και για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους. Διευκολύνεται, επίσης, η επικοινωνία τους με διπλωματικούς ή προξενικούς υπαλλήλους του Κράτους, του οποίου έχουν την ιθαγένεια ή από το οποίο προέρχονται, καθώς και με τους πληρεξούσιους δικηγόρους τους (άρθρο 71 παρ. 3 του Ν. 3386/2005). Επισημαίνεται επίσης ότι η ελληνική νομοθεσία εγγυάται σε όλα τα παιδιά το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Ειδικότερα, η διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 72 του Ν. 3386/2005 ορίζει ότι για την εγγραφή ανηλίκων υπηκόων τρίτων χωρών στα δημόσια σχολεία απαιτούνται τα αντίστοιχα με τα προβλεπόμενα για τους ημεδαπούς δικαιολογητικά. Κατ' εξαίρεση, με ελλιπή δικαιολογητικά μπορεί να εγγράφονται στα δημόσια σχολεία και τέκνα υπηκόων τρίτων χωρών, εφόσον: α. προστατεύονται από το ελληνικό κράτος με την ιδιότητα του πρόσφυγα και όσων τελούν υπό την προστασία της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών. β. προέρχονται από περιοχές, στις οποίες επικρατεί έκρυθμη κατάσταση. γ. έχουν υποβάλει αίτηση για τη χορήγηση ασύλου. δ. είναι υπήκοοι τρίτων χωρών που διαμένουν στην Ελλάδα, ακόμη και αν δεν έχει ρυθμισθεί η νόμιμη διαμονή τους σε αυτήν. Όσον αφορά στην πρόσβαση όλων των παράνομων πολιτών τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων ανηλίκων, σε υπηρεσίες φροντίδας της υγείας, η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 84 επιβάλλει στα νοσοκομεία, θεραπευτήρια και κλινικές την υποχρέωση να παρέχουν τις υπηρεσίες τους σε πολίτες τρίτων χωρών που εισάγονται εκτάκτως για νοσηλεία καθώς και στα ανήλικα παιδιά.

4. Ρυθμίσεις υποδοχής, συμπεριλαμβανομένων των μέτρων ένταξης

Με βάση τη συνταγματική επιταγή για την προστασία της παιδικής ηλικίας¹² και για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που έχει αναλάβει δυνάμει των διεθνών κειμένων που έχει κυρώσει¹³ και από την κύρωσή τους αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της εθνικής νομοθεσίας

¹²Το Ελληνικό Σύνταγμα δεν προστατεύει ρητώς την αρχή του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού κατά την έννοια της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 3 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Όμως, ιδρύει ευνοϊκό νομικό καθεστώς για την προστασία της παιδικής ηλικίας στο πλαίσιο των γενικών διατάξεων που αφορούν στην προστασία της αξιοπρέπειας του ανθρώπου (άρθρο 5 παρ. 1), στην άσκηση των δικαιωμάτων (άρθρο 25 παρ. 1) και στην προστασία της παιδικής ηλικίας που τελεί υπό την αιγίδα του κράτους (άρθρο 21). Βλέπε <http://www.parliament.gr/english/politeuma/default.asp>.

¹³ Σύμφωνα με το άρθρο 28 του Συντάγματος «οι γενικά παραδεδεγμένοι κανόνες του διεθνούς δικαίου, καθώς και οι διεθνείς συμβάσεις, από την επικύρωσή τους με νόμο και τη θέση τους σε ισχύ σύμφωνα με τους όρους καθεμιάς, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού ελληνικού δικαίου και υπερισχύουν από κάθε άλλη αντίθετη διάταξη νόμου. Η εφαρμογή του διεθνούς δικαίου και των διεθνών συμβάσεων στους αλλοδαπούς τελεί πάντοτε υπό τον άρον της αμοιβαιότητας». Η Ελλάδα έχει κυρώσει τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Ν. 2101/1992, ΦΕΚ 192, τ. Α), το Προαιρετικό Πρωτόκολλο κατά της Εμπορίας Παιδιών, της Παιδικής Πορνείας και Παιδικής Πορνογραφίας (Ν. 3625/2007, ΦΕΚ 290, τ. Α), τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Προστασία των Παιδιών από την Σεξουαλική Εκμετάλλευση και Κακοποίηση (Ν. 3727/2008, ΦΕΚ 257 Α), τη Σύμβαση Νο. 182 της Παγκόσμιας Οργάνωσης Εργασίας για τις χειρότερες μορφές παιδικής εργασίας (Ν. 2918/2001, ΦΕΚ 119 Α), τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Ν. 2502/1997, ΦΕΚ 103 Α), τη Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων (Ν.Δ. 3989/1959, ΦΕΚ 201 Α) και το Πρωτόκολλο του 1967 της Νέας Υόρκης για το Καθεστώς των Προσφύγων (Α.Ν. 389/1967, ΦΕΚ 125 Α), την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ν.Δ. 53/1974, ΦΕΚ 256 Α), τη Διεθνή Σύμβαση για τις Αστικές Πτυχές της Διεθνούς Απαγωγής Παιδιών (Ν. 2102/1992, ΦΕΚ 193Α). Δεν έχει κυρώσει ακόμη τη Σύμβαση του 2005 του Συμβουλίου της Ευρώπης για τις Δράσεις για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων (που έχει υπογράψει στις 17.11.2005) ούτε το Πρωτόκολλο του

η Ελλάδα έχει υιοθετήσει διάφορους νόμους και μέτρα καθώς και υπηρεσίες που προάγουν και συμβάλουν στην προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών.

Η ελληνική νομοθεσία προβλέπει ρητά για τις ρυθμίσεις υποδοχής, συμπεριλαμβανομένων των μέτρων ένταξης, που δικαιούνται να απολαμβάνουν μόνον τα ασυνόδευτα παιδιά, που είναι θύματα εμπορίας ανθρώπων και τα ασυνόδευτα παιδιά αιτούντες άσυλο. Η Διεύθυνση Κοινωνικής Ένταξης του Υπουργείου Εσωτερικών, έχοντας επισημάνει την εκτεταμένη παρουσία ασυνόδευτων ανηλίκων μεταναστών υπό διαφορετικά καθεστάτα παραμονής στη Χώρα, προωθεί μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ένταξης την εκπόνηση έρευνας για τη διερεύνηση του προφίλ και των αναγκών των ασυνόδευτων ανηλίκων μεταναστών. Η μελέτη θα περιλαμβάνει τη συλλογή και ανάλυση δεδομένων, την περιγραφή καλών πρακτικών σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, καθώς και τη διαμόρφωση προτάσεων πολιτικής ως προς το ζήτημα αυτό.

Σημειώνεται ότι παρότι η ελληνική νομοθεσία προβλέπει το δικαίωμα όλων των ασυνόδευτων παιδιών, ανεξάρτητα από το καθεστώς διαμονής τους στην Ελλάδα, να εκπροσωπούνται από προσωρινό επίτροπο (που διασφαλίζει την ευημερία τους και το βέλτιστο συμφέρον τους) η έλλειψη κεντρικού συστήματος παιδικής προστασίας στερεί τα ενδιαφερόμενα παιδιά από την πραγματική άσκηση των δικαιωμάτων που ικανοποιούν τις βασικές ανάγκες τους και αυξάνει τον κίνδυνο να καταστούν θύματα εμπορίας ανθρώπων εκθέτοντάς τα σε περαιτέρω κινδύνους¹⁴.

Ορισμός Επιτρόπου

Η επιτροπεία ρυθμίζεται από τις γενικές διατάξεις του Αστικού Κώδικα. Σύμφωνα με το άρθρο 4 ΑΚ οι αλλοδαποί απολαμβάνουν τα αστικά δικαιώματα των ημεδαπών. Το άρθρο 24 ΑΚ προβλέπει τη δικαιοδοσία των ελληνικών δικαστηρίων να διορίζουν επίτροπο για την εκπροσώπηση αλλοδαπού που έχει τη συνήθη διαμονή του στην Ελλάδα. Μεταξύ άλλων ο επίτροπος υποχρεούται να φροντίζει το παιδί, να το εκπροσωπεί σε νομικές ή δικαστικές διαδικασίες, να «ακούει» το παιδί πριν τη λήψη οιασδήποτε απόφασης και να ενεργεί με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον του. Επίσης, ο επίτροπος υποχρεούται να φροντίζει το παιδί, δηλαδή να επιμελείται την ανατροφή του, την εκπαίδευσή του και τη στέγασή του (άρθρα 1518, 1606, 1647-1648 ΑΚ). Το άρθρο 1634 ΑΚ ορίζει ότι ειδικό συμβούλιο επιβλέπει τον επίτροπο κατά την άσκηση των καθηκόντων του. Οι διατάξεις των άρθρων 1647 και 1648 ΑΚ επιβάλλουν σε όλα τα εμπλεκόμενα στο θεσμό της επιτροπείας μέρη (δηλαδή στους επιτρόπους, στα δικαστήρια και στο εποπτικό συμβούλιο) την υποχρέωση να λαμβάνουν υπόψη την άποψη του παιδιού πριν τη λήψη οιασδήποτε απόφασης που το αφορά και να ενεργούν με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον του. Το άρθρο 1651 ΑΚ προβλέπει την ανάκληση του επιτρόπου στις περιπτώσεις όπου το δικαστήριο και / ή το εποπτικό συμβούλιο θεωρεί ότι ο ορισθείς επίτροπος δεν ενεργεί με τον προσήκοντα τρόπο για την ικανοποίηση των αναγκών του παιδιού και/ή ότι ενεργεί σε βάρος του βέλτιστου συμφέροντός του. Τέλος, σημειώνεται ότι ο επίτροπος μπορεί να αρνηθεί το διορισμό του για «σπουδαίο λόγο» (άρθρο 1599 ΑΚ).

Η διάταξη του άρθρου 19 του Π.Δ. 220/2007 («Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη (ΕΕΛ

Παλέρμω του 2000 για την πρόληψη, την καταστολή και την τιμωρία της εμπορίας ανθρώπων, ιδιαίτερα των γυναικών και των παιδιών (που έχει υπογράψει στις 13.12.2000).

¹⁴United Nations, Commission on Human Rights, Rights of the Child, Special Rapporteur on the Sale of Children, child prostitution and child pornography, E/CN.4/2006/67/add.3 of 17.3.2006, Mission to Greece (8-15.11.2005), παρ. 90 - 92.

31/6.2.2003)» ΦΕΚ 251, τ. Α΄) ορίζει ότι «προκειμένου περί ασυνόδευτων ανηλίκων, οι αρμόδιες αρχές λαμβάνουν αμέσως τα κατάλληλα μέτρα, ώστε να εξασφαλίζεται η αναγκαία εκπροσώπηση τους. Προς τούτο οι αρμόδιες αρχές ενημερώνουν τον Εισαγγελέα Ανηλίκων και, όπου δεν υπάρχει, τον κατά τόπον αρμόδιο Εισαγγελέα Πρωτοδικών, ο οποίος ενεργεί ως προσωρινός επίτροπος και προβαίνει στις απαραίτητες ενέργειες για το διορισμό επιτρόπου του ανηλίκου». Είναι η μοναδική διάταξη της εθνικής νομοθεσίας που ορίζει ειδικά για το διορισμό επιτρόπου για τους ασυνόδευτους ανήλικους και αποτελεί θετική εξέλιξη το πεδίο εφαρμογής της στο μέτρο που αφορά όλους τους ασυνόδευτους ανήλικους ανεξάρτητα από το καθεστώς τους ως αιτούντων άσυλο. Επομένως, όλοι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι στην Ελλάδα δικαιούνται να απολαμβάνουν των ωφελημάτων των προσωρινών επιτρόπων, που εκ του νόμου είναι οι Εισαγγελείς. Όσον αφορά στην εφαρμογή της προαναφερόμενης νομοθετικής ρύθμισης, η Ελληνική Αστυνομία διαπιστώνει ότι καθυστερεί ο ορισμός του επιτρόπου λόγω της αυξητικής τάσης στην καταγραφή των ανηλίκων στα σημεία εισόδου της χώρας. Ο διορισμός επιτρόπου εξαρτάται από την έκδοση σχετικής δικαστικής απόφασης μετά από σχετική αίτηση του προσωρινού επιτρόπου. Από τις προαναφερόμενες διατάξεις προκύπτει ότι είναι απειροελάχιστα διαφορετικός ο θεσμός της επιτροπείας για τους ασυνόδευτους ανήλικους και τους ανήλικους με Ελληνική ιθαγένεια χωρίς οικογενειακό περιβάλλον: ο επίτροπος που εκπροσωπεί παιδιά με ελληνική ιθαγένεια δεν ενεργεί κατ' αρχήν ως προσωρινός επίτροπος, αλλά ορίζεται απευθείας από το Δικαστήριο (άρθρο 1589 ΑΚ και άρθρο 1 παρ. στ του Π.Δ. 220/2007).

Η ελληνική νομοθεσία δεν προβλέπει τη δυνατότητα των κέντρων υποδοχής να εκπληρώνουν καθήκοντα επιτρόπου για τους ασυνόδευτους ανήλικους που φιλοξενούν¹⁵.

Στις 30.6.2008, το Πρωτοδικείο της Σάμου εξέδωσε την πρώτη απόφαση (178/2008) ορισμού επιτρόπου για έναν ασυνόδευτο ανήλικο για το Αφγανιστάν που είχε καταθέσει αίτηση ασύλου στις ελληνικές αρχές. Τη σχετική αίτηση κατέθεσε στο Δικαστήριο ο Εισαγγελέας με την ιδιότητά του ως προσωρινού επιτρόπου. Αφού έλαβε υπόψη τις διατάξεις των άρθρων 24 και 51 (που ορίζει την έννοια της κατοικίας) του ΑΚ και το άρθρο 12 της Σύμβασης της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων το Δικαστήριο διόρισε επίτροπο την επιμελήτρια ανηλίκων του Δικαστηρίου Ανηλίκων Σάμου και ανέθεσε τα καθήκοντα του εποπτικού συμβουλίου στον Πρόεδρο του Ειρηνοδικείου της Σάμου.

Παρότι η έκδοση της προαναφερόμενης απόφασης αποτελεί θετική εξέλιξη για την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι αποτελεί τον κανόνα. Οι εκθέσεις της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, και της μη κυβερνητικής οργάνωσης Human Rights Watch για τη μεταχείριση των ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα, η έκθεση του Επιτρόπου του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου «Ανθρώπινα Δικαιώματα των Αιτούντων Άσυλο και η έκθεση του Ειδικού Απεσταλμένου του ΟΗΕ για την καταπολέμηση της πώλησης των παιδιών, της παιδικής πορνείας και παιδικής πορνογραφίας αναφέρονται στα πρακτικά προβλήματα (υποστελεχωμένες Εισαγγελίες, ειδικά στις μεθοριακές περιοχές της χώρας, μη ομοιόμορφη εφαρμογή των νομικών διατάξεων της επιτροπείας¹⁶, μη τήρηση αρχείων για

¹⁵UNHCR, Unaccompanied Minors Asylum Seekers in Greece, Athens, April 2008, σελ. 52. Όμως, σύμφωνα με πρόσφατη πρακτική του Δικαστηρίου της Σάμου ορίζεται επίτροπος των ασυνόδευτων ανηλίκων που φιλοξενούνται στο κέντρο υποδοχής της Αγιάσου, ο διευθυντής του κέντρου. Εκφράζονται σοβαρές ανησυχίες για τη δυνατότητα ενός και μόνον προσώπου να εκπληρώνει τα καθήκοντα του επιτρόπου για 96 ασυνόδευτους ανήλικους (Μ. Τζεφεράκου, δικηγόρος της Ομάδας Δικηγόρων για τα Δικαιώματα των Προσφύγων και των Μεταναστών, 4.8.2009).

¹⁶Για παράδειγμα, η πρόσφατη πρακτική του Εισαγγελέα του Πρωτοδικείου της Λέσβου, που ενεργεί ως προσωρινός επίτροπος των ασυνόδευτων ανηλίκων, είναι η ανάθεση στο διευθυντή του κέντρου υποδοχής της Αγιάσου των καθηκόντων του επιτρόπου των ασυνόδευτων ανηλίκων με διάταξη: αυτή η πρακτική δημιουργεί σοβαρές ανησυχίες γιατί σύμφωνα με τη νομοθεσία απαιτείται δικαστική απόφαση για το διορισμό επιτρόπου .

τους ασυνόδευτους ανήλικους για τους οποίους έχει ορισθεί προσωρινός επίτροπος, μη παρακολούθηση των περιπτώσεων των ασυνόδευτων ανήλικων για τους οποίους έχει ορισθεί προσωρινός επίτροπος, μη προσήκουσα ενημέρωση των ασυνόδευτων ανηλίκων για τα δικαιώματά τους όσον αφορά στους επιτρόπους που τα εκπροσωπούν¹⁷ κλπ) που παρεμποδίζουν την αποτελεσματική εφαρμογή του νόμου¹⁸, καθιστώντας τους ασυνόδευτους ανήλικους μια ιδιαίτερα ευάλωτη ομάδα, αφού είναι νομικά ανύπαρκτοι.

Κέντρα υποδοχής

Η παράγραφος 2 του άρθρου 19 του Π.Δ. 220/2007 (με το οποίο μεταφέρθηκε στην ελληνική νομοθεσία το άρθρο 19 της Οδηγίας 2003/9/ΕΚ για τα ελάχιστα κριτήρια υποδοχής των αιτούντων άσυλο) επιβάλλει στις αρμόδιες αρχές που παραλαμβάνουν και εξετάζουν αιτήματα ασύλου ασυνόδευτων ανηλίκων να υιοθετούν άμεσα τα μέτρα που απαιτούνται για την ικανοποίηση των αναγκών στέγασής τους (ανάδοχες οικογένειες και κέντρα υποδοχής με ειδικές ρυθμίσεις για τους ανήλικους). Μεταξύ των μέτρων που διασφαλίζουν την ευημερία των ασυνόδευτων ανηλίκων είναι η υποχρέωση των αρχών να διασφαλίζουν την από κοινού στέγαση και συμβίωση των αδερφών, να αναζητούν τα μέλη των οικογενειών τους, να περιορίζουν τις αλλαγές της διεύθυνσης διαμονής τους και να εφαρμόζουν την αρχή της εμπιστευτικότητας όταν χειρίζονται υποθέσεις ασυνόδευτων παιδιών, των οποίων απειλείται η προσωπική ελευθερία και ασφάλεια. Το προσωπικό που απασχολείται στα κέντρα υποδοχής όπου φιλοξενούνται ασυνόδευτοι ανήλικοι πρέπει να είναι ειδικώς κατηρτισμένο και εκπαιδευμένο (άρθρο 19 παρ. 3 του Π.Δ. 220/2007). Οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, που είναι αρμόδιο για την υλοποίηση των υλικών συνθηκών υποδοχής των αιτούντων άσυλο, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων ανηλίκων εξασφαλίζουν τη στέγαση των ασυνόδευτων ανηλίκων και τη δημιουργία ευνοϊκού και ασφαλούς περιβάλλοντος καθόλη τη διάρκεια εξέτασης του αιτήματός τους, συμπεριλαμβανομένων της ψυχολογικής υποστήριξης και της πλήρους ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης κ.λπ. Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι αιτούντες άσυλο παραπέμπονται στα κέντρα υποδοχής που υποδεικνύει το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης με μέριμνα των αστυνομικών αρχών που εγγυώνται την ασφαλή μεταφορά τους. Μετά την παράδοση των ασυνόδευτων αιτούντων άσυλο στο κέντρο υποδοχής, οι αστυνομικές αρχές ενημερώνουν τον κατά τόπο αρμόδιο Εισαγγελέα για να ενεργήσει ως επίτροπος.

Σύμφωνα με πληροφορίες που παρείχε το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικών Αλληλεγγύης στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης τον Ιούλιο του 2009 λειτουργούσαν οκτώ κέντρα υποδοχής ασυνόδευτων ανηλίκων αιτούντων άσυλο συνολικής δυναμικότητας 340 θέσεων (Κοινωνική Αλληλεγγύη Θεσσαλονίκης, Κέντρο Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων Αλλοδαπών Μακρινίτσας Βόλου, Το «Σπίτι της Άρσις», Σύλλογος Μεριμνης Ανηλίκων, Κέντρο Παιδικής Μέριμνας Αρρένων Κόνιτσας, Κέντρο Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων Αλλοδαπών Αγριάς Βόλου, Κέντρο Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων Αλλοδαπών Ανωγείων Κρήτης, Κέντρο Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων Αλλοδαπών Αγιάσου

Επομένως, ο ορισμός επιτρόπου με εισαγγελική διάταξη δεν έχει νομική ισχύ (Μ. Τζεφεράκου, δικηγόρος της Ομάδας Δικηγόρων για τα Δικαιώματα των Προσφύγων και των Μεταναστών, 4.8.2009).

¹⁷ Η απόφαση για τον ορισμό επιτρόπου κοινοποιείται στα παιδιά χωρίς να ενημερώνονται σχετικά για τις συνέπειες (Μ. Τζεφεράκου, δικηγόρος της Ομάδας Δικηγόρων για τα Δικαιώματα των Προσφύγων και των Μεταναστών, 4.8.2009).

¹⁸ Council of Europe, Commissioner for Human Rights, Report following his visit to Greece (8-10 December 2008), CommDH (2009) 6, παρ. 21, Human Rights Watch, Left to Survive, Systematic Failure to Protect Unaccompanied Minor Children in Greece, December 2008, σελ. 26 και 27 και UNHCR, Unaccompanied Minors Asylum Seekers in Greece, April 2008, σελ. 52 - 57, UN Special Rapporteur on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography, παρ. 91.

Μυτιλήνης)¹⁹. Το κόστος διαχείρισης αυτών των κέντρων καλύπτεται από τον κρατικό προϋπολογισμό και / ή χρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσφύγων²⁰. Χωρίς να προβλέπει ειδικότερα για τις συνθήκες και τις ρυθμίσεις υποδοχής των ασυνόδευτων ανήλικων, το άρθρο 13 του Π.Δ. 220/2007 (με το οποίο μεταφέρθηκε στην εθνική νομοθεσία το άρθρο 14 της Οδηγίας 2003/9/ΕΚ για τα ελάχιστα κριτήρια υποδοχής των αιτούντων άσυλο) ορίζει ότι οι αιτούντες άσυλο δικαιούνται να διαμένουν για ένα έτος, ότι οι οικογένειες πρέπει να στεγάζονται μαζί, ότι πρέπει να διασφαλίζεται η προστασία της ιδιωτικής ζωής και η πρόσβαση στις κατάλληλες ιατρο-φαρμακευτικές υπηρεσίες καθώς και η ελεύθερη πρόσβαση των υπαλλήλων της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και των δικηγόρων.

Η νομοθεσία για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων (Π.Δ. 233/2003) αναφέρει τα ιδρύματα / κέντρα υποδοχής που παρέχουν αρωγή και προστασία στα θύματα της εμπορίας ανθρώπων. Το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης, που λειτουργεί στο πλαίσιο του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικών Αλληλεγγύης, φέρει την ευθύνη της προστασίας και παροχής αρωγής στα θύματα και διαχειρίζεται καταφύγια για την προσωρινή στέγαση και υπηρεσίες υποδοχής. Για το σκοπό αυτό έχει υπογράψει διμερείς συμφωνίες με μη κυβερνητικές οργανώσεις. Όμως, παρά τις προαναφερόμενες νομοθετικές προβλέψεις, το 2004 έξι παιδιά από την Αλβανία, που αναγνωρίστηκαν θύματα εμπορίας ανθρώπων, κρατήθηκαν για μερικές ημέρες σε αστυνομικό τμήμα και στη συνέχεια μεταφέρθηκαν σε νοσοκομείο γιατί δεν υπήρχε διαθέσιμο κέντρο υποδοχής για να τους εξασφαλίσει αρωγή και προστασία. Εν τέλει, τα παιδιά φιλοξενήθηκαν σε εγκαταστάσεις της οργάνωσης Médecins du Monde και στη συνέχεια επαναπατρίστηκαν²¹. Το 2005, το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης παρείχε υπηρεσίες αρωγής σε 72 θύματα εμπορίας ανθρώπων, το 2006 σε 14, το 2007 σε 21 (οι αρχές δεν τηρούν στατιστικά στοιχεία κατηγοριοποιημένα ανά ηλικία)²².

Αξιολόγηση (καθορισμός) της ηλικίας

Με το άρθρο 12 του Π.Δ. 90/2008 «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου της 1ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα (L 326/13.12.2005) (ΦΕΚ 138 Α) μεταφέρθηκε στην εθνική νομοθεσία το άρθρο 17 της Οδηγίας που ορίζει για τη δυνατότητα των κρατών μελών να εφαρμόζουν ειδικά μέτρα για τον καθορισμό της ηλικίας των παιδιών. Η Ελλάδα δεν έχει ακόμη υιοθετήσει νομικό πλαίσιο για την εφαρμογή της παραγράφου 4 του άρθρου που προβλέπει τη διενέργεια ιατρικών εξετάσεων για τον καθορισμό της ηλικίας των ασυνόδευτων ανήλικων. Αγκάθι στην όλη διαδικασία αποτελεί η δυσκολία που συναντούν όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ για τη διαδικασία ηλικιακής αξιολόγησης των αιτούντων (άλλα χρησιμοποιούν ιατρικές εξετάσεις και άλλα ψυχολογική αξιολόγηση). Σημειώνεται ότι στο πλαίσιο της ΕΕ πιθανολογείται η πρόβλεψη ενιαίας διαδικασίας στο πλαίσιο του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου. Λόγω της έλλειψης εθνικού νομοθετικού πλαισίου σχεδόν κανένας ασυνόδευτος ανήλικος δεν έχει υποβληθεί σε ιατρικές εξετάσεις για τον καθορισμό

¹⁹Για λεπτομέρειες για τη δομή και το προσωπικό που απασχολείται στα κέντρα υποδοχής των ασυνόδευτων ανήλικων βλέπε Unaccompanied Minors Asylum Seekers in Greece, UNHCR, Athens, April 2008, σελ. 58 - 68. Στην έκθεσή του στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ, ο Ειδικός Απεσταλμένος κατά της Πώλησης των Παιδιών, της Παιδικής Πορνείας και της Παιδικής Πορνογραφίας εκτιμά ότι το κέντρο υποδοχής στα Ανώγεια αποτελεί πρότυπο για το είδος του (παράγραφοι 67 - 68).

²⁰Βλέπε Παράρτημα για λεπτομερειακή ανάλυση της χρηματοδότησης των κέντρων υποδοχής ασυνόδευτων ανήλικων.

²¹United Nations, Commission on Human Rights, Rights of the Child, Special Rapporteur on the Sale of Children, child prostitution and child pornography, E/CN.4/2006/67/add.3 of 17.3.2006, Mission to Greece (8-15.11.2005), παρ. 37.

²²FRA, Thematic study on child trafficking, Greece, August 2008, παρ. 75 και 76.

της ηλικίας του. Συνεργαζόμενη με άλλα κράτη μέλη για την υιοθέτηση μεθόδου ηλικιακής αξιολόγησης που συνάδει με την κοινοτική νομοθεσία η Ελλάδα εφάρμοσε πιλοτικά τις ιατρικές εξετάσεις για τη διαπίστωση της ανηλικότητας σε «δύσκολες περιπτώσεις». Επιπλέον, διευκολύνει το έργο φορέων και μη κυβερνητικών οργανώσεων για την ταυτοποίηση των ανηλίκων που εισέρχονται στη χώρα. Σύμφωνα με την έκθεση που εξέδωσε το Δεκέμβριο του 2008 η οργάνωση Human Rights Watch «οι αστυνομικές αρχές είτε καταγράφουν την ηλικία με βάση τη δήλωση του παιδιού είτε με ίδια πρωτοβουλία καθορίζουν αυθαίρετα την ηλικία του»²³. Οι Γ. Δημητροπούλου και Ι. Παπαγεωργίου, συγγραφείς της μελέτης που εξέδωσε το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Αθήνα εκφράζουν την άποψη: «Λόγω του σχετικά υψηλού κόστους αυτών των εξετάσεων και της αδυναμίας του καθορισμού της ηλικίας με ακρίβεια, ανεξάρτητα από την εφαρμοζόμενη ιατρική μέθοδο, είναι εξαιρετικά απίθανο να υιοθετήσουν οι αρχές παρόμοια μέτρα. Οι αρχές ενδιαφέρονται για τον καθορισμό της ηλικίας των ασυνόδευτων ανήλικων με τη δυνατότητα διενέργειας παρόμοιων εξετάσεων μόνον για να μπορούν να τοποθετούν τους ασυνόδευτους ανήλικους ηλικίας άνω των 16 ετών σε κέντρα υποδοχής ενήλικων αιτούντων άσυλο»²⁴.

Στην περίπτωση των ασυνόδευτων παιδιών που είναι θύματα εμπορίας ανθρώπων η ηλικία καθορίζεται με συνεντεύξεις που διεξάγουν κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι και άλλοι εξειδικευμένοι επαγγελματίες²⁵.

Διερμηνεία

Το άρθρο 8 παρ. 1 του Π.Δ. 90/2008 (ΦΕΚ 138 Α) με το οποίο μεταφέρθηκε στην ελληνική νομοθεσία το άρθρο 10 της Οδηγίας 2005/85/ΕΚ σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες χορήγησης και ανάκλησης του καθεστώτος του πρόσφυγα προβλέπει το δικαίωμα των αιτούντων άσυλο να έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες διερμηνείας όταν δεν κατανοούν την ελληνική γλώσσα. Η παράγραφος (β) του ίδιου άρθρου ορίζει ότι στους αιτούντες άσυλο παρέχονται υπηρεσίες διερμηνείας για να καταθέσουν την αίτησή τους στις αρχές που είναι αρμόδιες για την παραλαβή και την εξέταση της αίτησης ασύλου και για τη διεξαγωγή της συνέντευξης σε όλα τα στάδια της διαδικασίας εάν δεν μπορεί να εξασφαλισθεί η προσήκουσα επικοινωνία χωρίς τη συνδρομή διερμηνέα. Το κόστος της διερμηνείας καλύπτεται από δημόσιους πόρους. Αναμφίβολα, η ελληνική νομοθεσία αναγνωρίζει ρητά το δικαίωμα των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτούντων άσυλο να έχουν πρόσβαση σε δωρεάν υπηρεσίες διερμηνείας. Δυστυχώς, η εφαρμογή των προαναφερόμενων διατάξεων δεν είναι επαρκής: «ο Επίτροπος [του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου] σημείωσε με ανησυχία ότι αποτελεί χρόνιο πρόβλημα του ελληνικού συστήματος ασύλου το πρόβλημα της ανεπαρκούς διερμηνείας. Ήδη, το 2001, η Ελληνική [Εθνική] Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου υπογράμμισε δημόσια ότι η έλλειψη επίσημων διερμηνέων, αμειβόμενων από το κράτος, στις διαδικασίες ασύλου παραβιάζει τις βασικές διαδικαστικές αρχές του κράτους δικαίου και τις θεμελιώδεις αρχές του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου»²⁶. Στην έκθεσή του προς την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ο Ειδικός Απεσταλμένος του ΟΗΕ κατά της Πώλησης Παιδιών, της Παιδικής Πορνείας και της Παιδικής Πορνογραφίας υπογραμμίζει το πρόβλημα

²³Human Rights Watch, *Left to Survive, Systematic Failure to Protect Unaccompanied Minor Children in Greece*, December 2008, σελ. 21.

²⁴Για την έλλειψη στέγης για τους ασυνόδευτους ανήλικους βλέπε UNHCR, *Unaccompanied Minors Asylum Seekers in Greece*, April 2008, σελ. 41 - 44, United Nations, Commission on Human Rights, Rights of the Child, *Special Rapporteur on the Sale of Children, child prostitution and child pornography*, E/CN.4/2006/67/add.3 of 17.3.2006, Mission to Greece (8-15.11.2005), παρ. 48 - 50.

²⁵FRA, *Thematic study on child trafficking, Greece*, August 2008, παρ. 60.

²⁶Council of Europe, Commissioner for Human Rights, *Report following his visit to Greece (8-10 December 2008)*, CommDH (2009) 6, παρ. 25.

που δημιουργεί η απουσία μόνιμα απασχολούμενων διερμηνέων στην αρχική εξέταση, εντοπισμό και ενδεχόμενη παραπομπή των ασυνόδευτων ανηλίκων²⁷. Στο ίδιο πνεύμα, τον Απρίλιο του 2008, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες υπενθύμισε ότι λόγω της έλλειψης διερμηνείας και νομικών υπηρεσιών, οι συνεντεύξεις για το καθεστώς του πρόσφυγα διεξάγονται σε γλώσσα που οι αιτούντες άσυλο δεν κατανοούν χωρίς να έχουν ενημερωθεί για τα δικαιώματά τους κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ασύλου²⁸.

Από πλευράς των Ελληνικών Αρχών έχει γίνει και στο παρελθόν προσπάθεια επίλυσης του προβλήματος τη διερμηνείας, σε συνεργασία με την Υ.Α. / Ο.Η.Ε. για τους πρόσφυγες, τόσο στη διαδικασία της απέλασης όσο και στη διαδικασία ασύλου, η οποία δεν καρποφόρησε. Επί του παρόντος, γίνονται εκ νέου προσπάθειες επίλυσης του προβλήματος στο πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Ταμείων, αλλά και με τη συνεργασία αλλοδαπών Αρχών (Υπηρεσιών Μετανάστευσης και Ασύλου κ.λπ.), προκειμένου καταρτισθούν προγράμματα και πληρωθούν θέσεις διερμηνέων, κυρίως σε παραμεθόριες περιοχές.

Το άρθρο 8 του Π.Δ. 233/2003 για την Προστασία και την Αρωγή των Θυμάτων της Εμπορίας Ανθρώπων (ΦΕΚ 204, Α) εγγυάται στα θύματα της εμπορίας ανθρώπων το δικαίωμα πρόσβασης σε υπηρεσίες διερμηνείας όταν δεν μιλούν την ελληνική γλώσσα. Η Ελληνική Αστυνομία έχει εκδώσει σε 13 γλώσσες ενημερωτικό φυλλάδιο με χρήσιμες πληροφορίες για τα θύματα και το έχει διανείμει σε όλες τις υπηρεσίες που ασχολούνται με υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων. Το πληροφοριακό φυλλάδιο χορηγείται στα θύματα ώστε να νοιώθουν ασφάλεια και να εμπιστεύονται τις αστυνομικές αρχές.

Δωρεάν νομική συνδρομή

Η διάταξη του άρθρου 11 του Π.Δ. 90/2008 (με την οποία μεταφέρθηκαν στην εθνική νομοθεσία τα άρθρα 15 και 16 της Οδηγίας 2005/85/EK) προβλέπει το δικαίωμα των αιτούντων άσυλο να συμβουλευούνται με δαπάνη τους νομικό σύμβουλο σε θέματα σχετικά με την αίτησή τους. Σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 2 του ίδιου άρθρου οι αιτούντες άσυλο έχουν πρόσβαση στο σύστημα της δωρεάν νομικής συνδρομής που προβλέπει ο Ν. 3226/2004, όταν ασκούν αίτηση ακύρωσης κατά της απορριπτικής του αιτήματός τους απόφασης (ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας) εφόσον κατά την κρίση του δικαστή η αίτηση ακύρωσης δεν είναι προδήλως απαράδεκτη ή αβάσιμη. Στην έκθεση που δημοσίευσε μετά την επίσκεψή του στην Ελλάδα από τι 8 έως 12 Δεκεμβρίου 2008 ο Επίτροπος του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου σημειώνει «με ανησυχία ότι το άρθρο 11 του Π.Δ. 90/2008 που μετέφερε την Οδηγία 2005/85/EK προβλέπει το δικαίωμα

²⁷United Nations, Commission on Human Rights, Rights of the Child, Special Rapporteur on the Sale of Children, child prostitution and child pornography, E/CN.4/2006/67/add.3 of 17.3.2006, Mission to Greece (8-15.11.2005), παρ 40 - 41.

²⁸ UNHCR Position on the Return of Asylum Seekers to Greece under the Dublin Regulation, April 15th, 2008, σελ. 3, http://www.unhcr.org/refworld/country_POLICY...GRC.4562d8b62.4805bde42.0.html, United Nations, Commission on Human Rights, Rights of the Child, Special Rapporteur on the Sale of Children, child prostitution and child pornography, E/CN.4/2006/67/add.3 of 17.3.2006, Mission to Greece (8-15.11.2005), παρ. 40 και 41.

Pro-Asyl, The situation in Greece is out of control, Research into the situation of asylum seekers in Greece, November 2008, σελ. 8 «The situation at Athens airport: no interpreters and poor detention conditions», σελ. 15 «Akbar H., an asylum seeker from Afghanistan, was returned to Greece by Great Britain on 26.10.2008; asylum interview at Athens airport», σελ. 16-17 «S.I., an asylum seeker from Afghanistan, born 1.1.1990, sent back to Greece by Germany on 6.10.2008, handed a negative first instance decision at Athens airport».

Βλ. επίσης: Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Υπόθεση 8687/08, Eivas Rahimi v. Greece (Communicated case on 13.3.2009) στο :

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=html&documentId=848766&portal=hbkm&source=externalbydocnumber&table=F69A27FD8FB86142BF01C1166DEA398649>

των αιτούντων άσυλο να συμβουλευονται με δαπάνη τους νομικό ή άλλο σύμβουλο»²⁹. Ελάχιστες μη κυβερνητικές οργανώσεις (Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, Οικουμενικό Πρόγραμμα Προσφύγων και ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός) και ένα δίκτυο εθελοντών δικηγόρων (η Ομάδα των Δικηγόρων για τα Δικαιώματα των Προσφύγων και των Μεταναστών) παρέχουν υπηρεσίες δωρεάν νομικής συνδρομής στους αιτούντες άσυλο προκειμένου να διασφαλίσουν το σεβασμό των δικαιωμάτων τους κατά την εξέταση της αίτησής τους από τις αρχές³⁰. Η παρουσία δικηγόρου στο πλαίσιο της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα που αφορά ασυνόδευτο ανήλικο είναι κρίσιμη, κυρίως επειδή εγγυάται την πραγματική εφαρμογή των σχετικών διατάξεων της διαδικασίας ασύλου³¹, συμπεριλαμβανομένων της πρόσβασης του ασυνόδευτου ανήλικου στη διαδικασία και της άσκησης των δικαιωμάτων που προβλέπει η νομοθεσία³². Το άρθρο 8 του Π.Δ. 233/2003 προβλέπει το δικαίωμα των θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων που φιλοξενούνται σε κέντρα προστασίας / υποδοχής να έχουν πρόσβαση σε δωρεάν νομική συνδρομή. Είναι άγνωστος ο αριθμός των παιδιών που είχαν πρόσβαση σε δωρεάν νομική συνδρομή την περίοδο 2002 έως 2008. Σε μια πρόσφατη νομοθετική εξέλιξη που αποσκοπεί στην εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με τις διατάξεις των άρθρων 9 παρ. 4 και 8 παρ. 1 (α) έως (δ) του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού κατά της Πώλησης των Παιδιών, της Παιδικής Πορνείας και της Παιδικής Πορνογραφίας, ο Ν. 3625/2007 τροποποίησε το Ν. 3226/2004 «για την παροχή δωρεάν νομικής συνδρομής» και τη διάταξη του άρθρου 173 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ώστε να διασφαλισθεί η δωρεάν νομική συνδρομή στα παιδιά θύματα εμπορίας ανθρώπων όταν ασκούν ένδικα μέσα ενώπιον των αστικών και ποινικών δικαστηρίων. Οι νέες νομικές διατάξεις προβλέπουν τις περιπτώσεις όπου το Δικαστήριο, ο Εισαγγελέας ή άλλα ενδιαφερόμενοι φορείς διορίζουν αυτεπάγγελα δικηγόρο για την προστασία του συμφέροντος των παιδιών θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων, κυρίως όταν η βλάβη θεωρείται σοβαρή και το θύμα δεν έχει τη δυνατότητα να διορίσει δικηγόρο επειδή είναι ασυνόδευτο ή επειδή οι γονείς τους και / ή ο επίτροπος δεν φροντίζουν ή δεν κατανοούν (λόγω πνευματικών διαταραχών) τη σημασία της βλάβης ή επειδή ο υπεύθυνος για τη φροντίδα τους δεν διαθέτει τους οικονομικούς πόρους για την αμοιβή δικηγόρου³³.

Διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα για τους ασυνόδευτους ανήλικους

Παρότι η εθνική νομοθεσία προβλέπει την υποχρεωτική παρουσία του παιδιού στη συνέντευξη για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα, το έλλειμμα της διερμηνείας

²⁹Council of Europe, Commissioner for Human Rights, Report following his visit to Greece (8-10 December 2008), CommDH (2009) 6, παρ. 26, με ενδιαφέρουσες αναλυτικές και ουσιαστικές παρατηρήσεις για το σύστημα της δωρεάν νομικής συνδρομής που ισχύει στην Ελλάδα.

³⁰Human Rights Watch, Left to Survive, Systematic Failure to Protect Unaccompanied Minor Children in Greece, December 2008, σελ. 42, υποσημείωση 114.

³¹Human Rights Watch, Left to Survive, Systematic Failure to Protect Unaccompanied Minor Children in Greece, December 2008, σελ. 45, θετικό παράδειγμα για την πρόσβαση των αιτούντων άσυλο, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων ανήλικων, στη διαδικασία ασύλου ήταν το χρηματοδοτηθέν από την κυβέρνηση πρόγραμμα που υλοποίησε ο Ερυθρός Σταυρός. Όμως, το πρόγραμμα αυτό σταμάτησε τον Αύγουστο του 2008, όταν εξαντλήθηκαν οι πόροι που διέθεσαν η ελληνική κυβέρνηση και η ΕΕ.

³²Human Rights Watch, Left to Survive, Systematic Failure to Protect Unaccompanied Minor Children in Greece, December 2008, σελ. 45 (για τις δυσκολίες των μη κυβερνητικών οργανώσεων να παρέχουν νομική συνδρομή στους ασυνόδευτους ανήλικους) και 46 «η παρουσία δικηγόρου στη διαδικασία εξέτασης του αιτήματος ασύλου είναι σημαντική. Παιδιά που εκπροσωπήθηκαν, σε αντίθεση με αυτά που δεν εκπροσωπήθηκαν, δήλωσαν στην οργάνωση Human Rights Watch ότι η συνέντευξη διήρκεσε αρκετά και ότι τους δόθηκε η δυνατότητα να εξιστορήσουν πλήρως του λόγους για τους οποίους έφυγαν από την πατρίδα τους».

³³FRA, Thematic study on child trafficking, Greece, August 2008, παρ. 79.

και εξειδικευμένων υπαλλήλων υπεύθυνων για τη διεξαγωγή της συνέντευξης καθώς και η ανεπάρκεια του συστήματος της δωρεάν νομικής συνδρομής υπονομεύουν σοβαρά τη διαδικασία που αποσκοπεί στη διαπίστωση των αναγκών διεθνούς προστασίας του ασυνόδευτου ανήλικου. Εξαιτίας των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι ασυνόδετοι ανήλικοι κατά το διορισμό του επιτρόπου και κατά την πρόσβαση στη νομική συνδρομή και σε υπηρεσίες διερμηνέα οι υποθέσεις τους δεν εξετάζονται στο πλαίσιο δίκαιης και αποτελεσματικής διαδικασίας³⁴. Ασυνόδετοι ανήλικοι με τους οποίους διεξήχθησαν συνεντεύξεις στο πλαίσιο της έκθεσης της οργάνωσης Human Rights Watch δήλωσαν ότι οι συνεντεύξεις για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα διεξάγονταν από τους διερμηνείς, που τους συμβούλευσαν να δηλώσουν ότι ήρθαν στην Ελλάδα αναζητώντας «καλλίτερο μέλλον» και μερικές φορές ότι εκφοβίστηκαν από τους αστυνομικούς υπαλλήλους που ήσαν υπεύθυνοι για τη συνέντευξη³⁵. Η διάταξη του άρθρου 12 του Π.Δ. 90/2008 (ΦΕΚ 138, τ. Α΄) που μετέφερε στην εθνική νομοθεσία τη διάταξη του άρθρου 17 της Οδηγίας 2005/85/EK επαναλαμβάνει την υποχρέωση των αρχών να διασφαλίσουν το διορισμό επιτρόπου για τους ασυνόδετους ανήλικους προκειμένου να τους εκπροσωπεί στη συνέντευξη που διεξάγεται για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα και ορίζει για τη δυνατότητα του επιτρόπου να είναι παρών κατά τη διεξαγωγή της συνέντευξης, να υποβάλει ερωτήσεις, να σχολιάζει και να διευκολύνει τη διαδικασία. Επιπλέον, στον επίτροπο πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα να ενημερώνει τον ασυνόδετο ανήλικο για τη σημασία και τις ενδεχόμενες συνέπειες της προσωπικής συνέντευξης που διεξάγεται για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα. Η διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 12 του Π.Δ. 90/2008 προβλέπει τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων για τον καθορισμό του πρόσφυγα με τους ασυνόδετους ανήλικους από εξειδικευμένο προσωπικό: « οι υπάλληλοι που διεξάγουν προσωπικές συνεντεύξεις με τους ασυνόδετους ανήλικους διαθέτουν τις αναγκαίες γνώσεις σχετικά με τις ειδικές ανάγκες των ανηλίκων». Περαιτέρω, σύμφωνα με εγκύκλιο της Ελληνικής Αστυνομίας στις Υπηρεσίες Αλλοδαπών πρέπει να εξετάζονται κατά προτεραιότητα τα αιτήματα ασύλου των ασυνόδετων ανηλίκων με τη συνδρομή διερμηνέα, στη γλώσσα τους ή σε γλώσσα που κατανοούν, με απόλυτη εμπιστευτικότητα³⁶. Για την καλύτερη κατανόηση των ζητημάτων των ανηλίκων και τον κατάλληλο χειρισμό τους οι υπηρετούντες σε υπηρεσίες που ασχολούνται με θέματα ασύλου, έχουν εκπαιδευθεί σε επιμορφωτικά σεμινάρια που έχουν διοργανωθεί με μέριμνα της υπηρεσίας μας, αλλά και σε σεμινάρια που έχουν διοργανωθεί από άλλους εξειδικευμένους φορείς. Τον Ιούνιο του 2005, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα σε συνεργασία με το Συνήγορο του Παιδιού εξέδωσε φυλλάδιο με αναλυτικές και ουσιαστικού περιεχομένου

³⁴Human Rights Watch, *Left to Survive, Systematic Failure to Protect Unaccompanied Minor Children in Greece*, December 2008, σελ. 46 -52 and UNHCR, *Unaccompanied Minors Asylum Seekers in Greece*, UNHCR, Athens, April 2008 σελ. 88 -90, για λεπτομέρειες για τον τρόπο με τον οποίο οι αρχές χειρίζονται τα αιτήματα ασύλου των ασυνόδετων ανηλίκων και για την ποιότητα των αποφάσεων που εκδίδονται επί των αιτημάτων ασύλου. Βλέπε επίσης, για τις ανησυχίες που εξέφρασε ο Επίτροπος του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου την έκθεσή του μετά την επίσκεψή του στην Ελλάδα 8 έως 10.12.2008, Commissioner for Human Rights, Report following his visit to Greece (8-10 December 2008), CommDH (2009) 6, παρ. 31 και 42.

³⁵Human Rights Watch, *Left to Survive, Systematic Failure to Protect Unaccompanied Minor Children in Greece*, December 2008, σελ. 46 - 49. Βλ. επίσης «Greece's Refugee Problem» άρθρο δημοσιευμένο στους New York Times στις 30/7/2009, στο http://www.nytimes.com/2009/07/29/opinion/29iht-edfrelick.html?_r=1

³⁶Commissioner for Human Rights, Report following his visit to Greece (8-10 December 2008), CommDH (2009) 6, σελ. 24, απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης στα σημεία 20 - 21 της έκθεσης. Στο από 27.10.2008 έγγραφό του ο Συνήγορος του Πολίτη επικρίνει την Ελληνική Αστυνομία επειδή παρεμποδίζει την εφαρμογή της εθνικής προσφυγικής νομοθεσίας σε όλους τους ενδιαφερόμενους. Βλέπε “Procedure suspension regarding the intake of asylum requests by the Asylum Department of the Foreign Citizens Directorate of Attica”, σελ. 7 και 8.

οδηγίες για τη μεταχείριση των ασυνόδευτων ανήλικων αιτούντων άσυλο³⁷. Η Ελληνική Αστυνομία παρέχει οδηγίες στις Υπηρεσίες της ώστε να διευκολύνεται το έργο φορέων και μη κυβερνητικών οργανώσεων που συνδράμουν στη νομική συμπαράσταση και ψυχοκοινωνική στήριξη των ανήλικων. Περαιτέρω, η Ελληνική Αστυνομία διασφαλίζει το δικαίωμα των ασυνόδευτων ανήλικων να ενημερώνονται για τα δικαιώματά τους, συμπεριλαμβανομένων του δικαϊκόματός τους να φιλοξενηθούν σε ειδικά κέντρα υποδοχής, του δικαϊκόματός τους στην εκπαίδευση κλπ. Επίσης, το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Αθήνα έχει μεταφράσει στην ελληνική τις κατευθυντήριες οδηγίες του 1997 για τις Πολιτικές και τις Διαδικασίες που εφαρμόζονται στους Ασυνόδευτους Ανήλικους Αιτούντες Άσυλο³⁸. Δυστυχώς, όπως αναδεικνύουν οι εκθέσεις της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και της οργάνωσης Human Rights Watch για τη μεταχείριση των ασυνόδευτων ανήλικων αιτούντων άσυλο, οι ελληνικές αρχές δεν εφαρμόζουν τις προαναφερόμενες οδηγίες που αφορούν ειδικά αυτήν την ομάδα προσώπων που έχει ανάγκη τη διεθνή προστασία. Πηγή ανησυχίας αποτελεί και η διαπίστωση ότι σχεδόν καμιά θετική απόφαση δεν εκδόθηκε σε πρώτο βαθμό επί αιτήματος ασύλου ασυνόδευτου ανήλικου. Σχετικά, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι από 15.4.2008 απόψεις της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες που «τόνισε τα επίμονα διαδικαστικά ελλείμματα του συστήματος ασύλου, εξαιτίας των οποίων οι αιτούντες άσυλο ζουν σε καταστάσεις ανασφάλειας και αβεβαιότητας, αδυνατώντας να ασκήσουν τα δικαιώματά τους για παρατεταμένα διαστήματα»³⁹. Εξαιτίας της προαναφερόμενης κατάστασης πολλά κράτη μέλη της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της Φινλανδίας, αποφάσισαν να αναστείλουν τη μεταφορά στην Ελλάδα ευάλωτων ομάδων αιτούντων άσυλο, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών και των οικογενειών, κατ' εφαρμογή του Κανονισμού Δουβλίνο⁴⁰.

³⁷ Προσβάσιμο στο:

<http://hosting01.vivodinet.gr/unhcr/protect/files/CONVENTIONS/RIGHTS%20OF%20CHIL-DREN/SCEPGR.pdf>

³⁸ Προσβάσιμο στο:

<http://hosting01.vivodinet.gr/unhcr/protect/files/CONVENTIONS/RIGHTS%20OF%20CHIL-DREN/Guidelines.pdf>

³⁹ Commissioner for Human Rights, Report following his visit to Greece (8-10 December 2008), CommDH (2009) 6, σελ. 5, παρ. 11. Βλέπε επίσης απόφαση που εξέδωσε το Διοικητικό Δικαστήριο της Φρανκφούρτης στις 20.7.2009. Το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν πληρούνται τα κριτήρια της δίκαιης διαδικασίας ενόψει των διαδικαστικών ελλειμμάτων του συστήματος ασύλου, που δεν πρόκειται να βελτιωθούν στο άμεσο μέλλον, της ανυπαρξίας κοινωνικών επιδομάτων και της έλλειψης στέγης για τους αιτούντες άσυλο, της αδυναμίας εξεύρεσης εργασίας το διάστημα της μακρόχρονης εξέτασης του αιτήματος ασύλου και της έλλειψης ενημέρωσης και παροχής νομικών υπηρεσιών καθόλη τη διάρκεια της διαδικασίας. Με αυτήν τη βάση, το Δικαστήριο έκρινε ότι η γερμανική κυβέρνηση, αρμόδια για την εφαρμογή του άρθρου 3 παρ. 3 του Κανονισμού Δουβλίνο II, οφείλει να εξετάσει το αίτημα του προσφεύγοντα στη Γερμανία και για το σκοπό αυτό να φροντίσει για τη μεταφορά του ενδιαφερόμενου στη Γερμανία. Βλέπε δελτίο τύπου του Δικαστηρίου σε http://www.vg-frankfurt.jus-tiz.hessen.de/irj/VG_Frankfurt_am_Main_Internet?rid=HMDJ/VG_Frankfurt_am_Main_Internet/sub/dcc/dcc205fc-da1e-7221-f3ef-ef97ccf4e69f,,11111111-2222-3333-4444-100000005003%26overview=true.htm

⁴⁰ Ο.π., παρ. 12. Βλέπε επίσης άρθρο που δημοσιεύθηκε στην «Ελευθεροτυπία» (29.7.2009) με την έκκληση του Γαλλικού Τμήματος της Διεθνούς Αμνηστίας προς τον Υπουργό Μετανάστευσης να αναστείλει τις μεταφορές των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα κατ' εφαρμογή του Κανονισμού Δουβλίνο εξαιτίας των διαδικαστικών ελλειμμάτων που διαπίστωσαν στο ελληνικό σύστημα ασύλου διεθνείς οργανισμοί όπως είναι το Συμβούλιο της Ευρώπης και η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (available at: <http://www.enet.gr/?i=news.el.ellada&id=68381>).

Στις 30.7.2009 το Διοικητικό Δικαστήριο του Παρισιού (Ordonnance No. 0912502/9/1) διέταξε το Νομάρχη να αναστείλει τη μεταφορά στην Ελλάδα αιτούντα άσυλο Αλβανικής καταγωγής, που εισήλθε στη Γαλλία με βίζα Schengen των ελληνικών αρχών και ισχυρίστηκε ότι κινδύνευε να απελαθεί στην Αλβανία στην περίπτωση μεταφοράς του στην Ελλάδα. Το Δικαστήριο έλαβε υπόψη τις από 25.4.2008 θέσεις της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για την εφαρμογή του Κανονισμού Δουβλίνο και τη μεταχείριση των αιτούντων άσυλο που επιστρέφονται στην Ελλάδα και την από 27.7.2009 άρνηση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για

Στο μέτρο που επιβεβαιώνουν τα προαναφερόμενα ελλείμματα, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν δύο αποφάσεις (4055/2008 και 4056/2008⁴¹) που εξέδωσε το Συμβούλιο της Επικρατείας στις 31.12.2008 επί αιτήσεων για την ακύρωση των αποφάσεων με τις οποίες ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης απέρριψε τα αιτήματα ασύλου δύο ασυνόδευτων ανήλικων: το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη τις διατάξεις των άρθρων 3 και 22 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, 19 της Οδηγίας 2003/9/EK και 17 της Οδηγίας 2005/85/EK καθώς και μη δεσμευτικά κείμενα του διεθνούς δικαίου, όπως είναι το Εγχειρίδιο της Ύπατης Αρμοστείας για τα Κριτήρια και τις Διαδικασίες Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων και υπογραμμίζει το ειδικό καθεστώς που δικαιούνται να απολαμβάνουν οι ασυνόδευτοι ανήλικοι στη διαδικασία ασύλου. Επιπρόσθετα, θέτει τους κανόνες που διέπουν την εξέταση των αιτημάτων ασύλου των ασυνόδευτων ανηλίκων από τις αρχές (συμπεριλαμβανομένων των ισχυρισμών τους για το φόβο δίωξης που διατρέχουν στη χώρα καταγωγής τους). Το Δικαστήριο ακύρωσε και τις δύο υπουργικές αποφάσεις επειδή η διοίκηση παραβίασε τα διαδικαστικά δικαιώματα των προσφευγόντων (δεν είχε διορισθεί επίτροπος για να τους εκπροσωπήσει στη διαδικασία ασύλου, η διοίκηση δεν εξέτασε το αίτημά τους για χορήγηση άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους στην περίπτωση απόρριψης του αιτήματός τους για άσυλο και ο Υπουργός δεν συνεκτίμησε την κατάσταση στη χώρα καταγωγής τους – Αφγανιστάν – όταν απέρριψε το αίτημά τους) και δεν αιτιολόγησε προσηκόντως την απόρριψη των ισχυρισμών τους για παροχή διεθνούς προστασίας.

Κράτηση των ασυνόδευτων ανηλίκων

Στην απάντησή τους στον Επίτροπο του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου μετά την επίσκεψή του στην Ελλάδα το Δεκέμβριο του 2008, οι Ελληνικές αρχές δήλωσαν ότι «η μεταναστευτική νομοθεσία⁴² δεν προβλέπει την εξαίρεση των ασυνόδευτων ανηλίκων που παραβίασαν τις διατάξεις του νόμου περί μετανάστευσης από τη σύλληψη, την κράτηση και την απέλαση. Εξάλλου, η υιοθέτηση αντίθετης νομικής διάταξης θα αύξανε το πρόβλημα των «παιδιών των φαναριών» και της παιδικής εργασίας γενικότερα»⁴³. Έτσι, κάθε περίπτωση παράνομης εισόδου αλλοδαπού στη Χώρα, όπως και ασυνόδευτου ανηλίκου, γνωστοποιείται και παραπέμπεται άμεσα από την Αστυνομία στην Εισαγγελική αρχή (άρθρο 83 Ν. 3386/2005 και άρθρο 19 Π.Δ. 220/2007). Στους χώρους κράτησης των λάθρα εισερχομένων αλλοδαπών γίνεται διαχωρισμός των ασυνόδευτων ανηλίκων από τους λοιπούς λαθρομετανάστες, έως ότου ολοκληρωθούν οι διαδικασίες των υπηρεσιών σχετικά με τον καθορισμό της ανηλικότητας τους, της προέλευσής τους, της υπαγωγής τους στο καθεστώς ασύλου και την σχετική ενημέρωση των δικαστικών αρχών. Ενώ διατάσσουν την κράτηση και την απέλαση των ασυνόδευτων ανηλίκων χωρίς να διασφαλίζουν την εφαρμογή της αρχής του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού⁴⁴ οι ελληνικές αρχές δεν υιοθετούν τα μέτρα

τους Πρόσφυγες να συμμετάσχει στη νέα διαδικασία ασύλου που υιοθέτησε η ελληνική κυβέρνηση, που μεταξύ άλλων κατήργησε το δεύτερο βαθμό εξέτασης των αιτημάτων ασύλου στο πλαίσιο της διοίκησης. Επιπλέον, το Δικαστήριο έλαβε υπόψη τις εκθέσεις που εξέδωσαν το 2009 ο Επίτροπος του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και η Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (Απόφαση σε έντυπη μορφή, στο αρχείο του συντάκτη της παρούσας έκθεσης).

⁴¹ Αποφάσεις σε έντυπη μορφή στην ελληνική.

⁴² Άρθρα 76 έως 79 του Ν. 3386/2005 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 47 του Ν. 3772/2009, ΦΕΚ 112 Α) που ορίζει ότι η ελάχιστη περίοδος κράτησης είναι έξη μήνες (από τρεις που πρόβλεπε η προϊσχύουσα νομοθεσία) με τη δυνατότητα παράτασης για έξη μήνες στην περίπτωση που ο υπό απέλαση αλλοδαπός δεν συνεργάζεται με τις αρχές για την αναχώρησή του από την Ελλάδα.

⁴³ Commissioner for Human Rights, Report following his visit to Greece (8-10 December 2008), CommDH (2009) 6, σελ. 23, (e) (third paragraph), FRA, Thematic study on child trafficking, Greece, August 2008, παρ. 72.

⁴⁴ Σύμφωνα με την κυρία Τζεφεράκου (δικηγόρο, μέλος της Ομάδας Δικηγόρων για τα Δικαιώματα των Μεταναστών και των Προσφύγων) οι ασυνόδευτοι ανήλικοι που εισέρχονται στην Ελλάδα από το νησί της

που επιβάλλεται για τη βελτίωση και τις προσήκουσες συνθήκες διαβίωσης των ασυνόδευτων ανηλίκων στα κέντρα κράτησης⁴⁵. Επίσης, αναφέρεται ότι παραβιάζουν την εθνική νομοθεσία⁴⁶ που προβλέπει το διαχωρισμό των ενηλίκων κρατουμένων από τα παιδιά⁴⁷. Για την εκτέλεση των αποφάσεων απέλασης των ασυνόδευτων ανηλίκων οι Ελληνικές Αρχές δήλωσαν ότι «όταν είναι ανέφικτη η απέλαση των ασυνόδευτων ανηλίκων, επειδή δεν υπάρχει αεροπορική σύνδεση, όπως για παράδειγμα με το Αφγανιστάν, ή όταν ανακύπτουν άλλα προβλήματα, για παράδειγμα Ιράκ κλπ, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι απολύονται δυνάμει του άρθρου 78 του Ν. 2286/2005 αφού ενημερωθεί ο Εισαγγελέας Ανηλίκων και στεγάζονται σε ειδικούς χώρους σε συνεργασία με μη κυβερνητικές οργανώσεις»⁴⁸. Όμως, στην έκθεσή του στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ο Ειδικός Απεσταλμένος του ΟΗΕ κατά της Πώλησης των Παιδιών, της Παιδικής Πορνείας και Παιδικής Πορνογραφίας εκφράζει την ανησυχία του γιατί αφού απολυθούν τα παιδιά δεν παραπέμπονται σε κάποιο ίδρυμα παιδικής πρόνοιας με συνέπεια να αγνοείται η τύχη τους⁴⁹. Η έλλειψη μόνιμα απασχολούμενων διερμηνέων και μεταφραστών στους χώρους κράτησης των αλλοδαπών και η μη εφαρμογή διαδικασίας για τον καθορισμό της ηλικίας των παιδιών εξηγεί την έλλειψη στατιστικών στοιχείων, κατηγοριοποιημένων ανά φύλο και ηλικία, για τον αριθμό των ασυνόδευτων ανηλίκων που κρατούνται και επιβεβαιώνει ότι αντιμετωπίζονται ως ενήλικες⁵⁰. Πηγή σοβαρών ανησυχιών είναι ο μη διορισμός επιτρόπου στις περιπτώσεις των κρατούμενων ασυνόδευτων ανηλίκων: τουλάχιστον δύο Εισαγγελείς δήλωσαν στην

Σάμου κρατούνται έως τον ορισμό επιτρόπου με απόφαση του Δικαστηρίου ενώ κάποιες φορές εκδίδεται σε βάρος τους απόφαση απέλασης (συνέντευξη 4/8/2009).

⁴⁵ Report of CPT to the Government of Greece on the visit carried out in August/September 2005 (document CPT/inf (2006) 41 at <http://www.cpt.coe.int/documents/grc/2006-41-inf-eng.pdf> (βλ. σελ 13 της έκθεσης και ιδίως την παρ. 11 για την αποτελεσματική υλοποίηση των εγγυήσεων της ελληνικής νομοθεσίας και/ή πρακτικής για τους κρατούμενους) και το Report of CPT to the Government of Greece on the visit carried out in February 2007 στο: <http://www.cpt.coe.int/documents/grc/2008-03-inf-eng.pdf> (βλέπε ειδικότερα παραγράφους 27 και 31 για τις συνθήκες διαβίωσης στα κέντρα κράτησης όπου ανήλικοι στερούνται την προσωπική τους ελευθερία). Στην τελευταία έκθεσή της που δημοσίευσε μετά την επίσκεψή της στην Ελλάδα από τις 23 έως τις 29 Σεπτεμβρίου 2008 η Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης σημείωσε ότι το κέντρο κράτησης ανηλίκων στην Αμυδαλέζα εξασφαλίζει κατ' αρχήν τις κατάλληλες συνθήκες κράτησης. Οι τέσσερις ευρύχωροι κοιτώνες είναι εξοπλισμένοι με πλυνθόκιτσα κρεβάτια και έχουν πρόσβαση σε επαρκή φωτισμό, τόσο φυσικό όσο και τεχνητό. Επιπλέον, υπάρχει προαύλιος χώρος καθώς και ευρύχωρο δωμάτιο δραστηριοτήτων εξοπλισμένο με υπολογιστές και τηλεόραση. Όμως, στο μέτρο που δεν υπάρχουν τουαλέτες στους κοιτώνες, οι ανήλικοι ενδέχεται να εξαναγκαστούν να χρησιμοποιήσουν πλαστικά μπουκάλια για να ικανοποιήσουν τις φυσικές τους ανάγκες τη νύκτα» (paragraph 42 of the report, Document CPT/Inf (2009) 20] προσβάσιμο στο: <http://www.cpt.coe.int/documents/grc/2009-20-inf-eng.pdf>).

⁴⁶ Η παράγραφος 5 της Εγκυκλίου Νο: 4803/22/44 της 4.7.2003 που εκδόθηκε από τον Αρχηγό της Ελληνικής Αστυνομίας για τη «μεταχείριση και τα δικαιώματα των κρατουμένων από τις αστυνομικές αρχές» καλεί τους αστυνόμους, ανάλογα με τις υπάρχουσες δυνατότητες και εφόσον το επιτρέπουν οι χώροι κράτησης να υιοθετούν όλα τα ενδεδειγμένα μέτρα ώστε να αποφεύγεται ο συνωστισμός τους, ενώ οι γυναίκες και τα παιδιά πρέπει να κρατούνται σε χωριστούς χώρους (άρθρο. 67 παρ. 3 περ. 25 του Π.Δ. 141/1991)» (προσβάσιμο στο <http://www.unhcr.org/refworld/docid/426fal14.html>).

⁴⁷ Human Rights Watch, Left to Survive, Systematic Failure to Protect Unaccompanied Minor Children in Greece, December 2008, βλ ιδίως σελ 60 και υποσημείωση 185, United Nations, Commission on Human Rights, Rights of the Child, Special Rapporteur on the Sale of Children, child prostitution and child pornography, E/CN.4/2006/67/add.3 of 17.3.2006, Mission to Greece (8-15.11.2005), παρ. 42 - 46.

⁴⁸ Commissioner for Human Rights, Report following his visit to Greece (8-10 December 2008), CommDH (2009) 6, σελ 24, Human Rights Watch, Left to Survive, Systematic Failure to Protect Unaccompanied Minor Children in Greece, December 2008, σελ 94 - 96, United Nations, Commission on Human Rights, Rights of the Child, Special Rapporteur on the Sale of Children, child prostitution and child pornography, E/CN.4/2006/67/add.3 of 17.3.2006, Mission to Greece (8-15.11.2005), παρ. 37.

⁴⁹ United Nations, Commission on Human Rights, Rights of the Child, Special Rapporteur on the Sale of Children, child prostitution and child pornography, E/CN.4/2006/67/add.3 of 17.3.2006, Mission to Greece (8-15.11.2005), παρ. 47.

⁵⁰ Ο.π., παρ. 38.

οργάνωση Human Rights Watch ότι αδυνατούν να ενεργήσουν ως εκπρόσωποι των ασυνόδευτων ανήλικων που κρατούνται δυνάμει διοικητικής απόφασης⁵¹. Αυτή η θέση, που υποστηρίζει επίσης η Ελληνική Αστυνομία⁵², εκθέτει σε σοβαρούς κινδύνους τους ασυνόδευτους ανήλικους αφού στην πραγματικότητα στερούνται των μέσων που εξασφαλίζουν την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους (για παράδειγμα της προστασίας της προσωπικής τους ασφάλειας και ελευθερίας) που εγγυώνται σε όλα τα πρόσωπα η εθνική νομοθεσία και τα διεθνή νομικά κείμενα στα οποία η Ελλάδα είναι συμβαλλόμενο μέρος. Επομένως, καθίσταται προφανές ότι αφού οι ασυνόδευτοι ανήλικοι είναι «ανύπαρκτοι» από νομικής άποψης αδυνατούν να ασκήσουν τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στους κρατούμενους (δηλαδή να ασκήσουν αίτηση ενώπιον του Διοικητικού Δικαστηρίου ώστε να αφεθούν ελεύθεροι σε προσωρινή βάση και / ή να ασκήσουν προσφυγή κατά της απόφασης απέλασης)⁵³. Ενόψει των ανωτέρω, είναι σαφές ότι οι ελληνικές αστυνομικές αρχές δεν είναι εξοικειωμένες με τις αρχές του άρθρου 17 της Οδηγίας σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών. Αντίθετα, αρκετές εκθέσεις αναφέρονται στις ακατάλληλες συνθήκες κράτησης των ασυνόδευτων ανήλικων στην Ελλάδα που δεν πληρούν τα κριτήρια της εθνικής νομοθεσίας και των διεθνών νομικών κειμένων για την προστασία των κρατούμενων ανήλικων. Τον Οκτώβριο του 2005, ο Συνήγορος του Παιδιού απηύθυνε έκκληση στον Πρωθυπουργό, στον Πρόεδρο του Κοινοβουλίου και στους Υπουργούς Δικαιοσύνης και Εσωτερικών να υιοθετήσουν νέους κανόνες για την προστασία των ασυνόδευτων ανήλικων (δηλαδή κατάργηση των μέτρων διοικητικής κράτησης και απέλασης των ανηλίκων, αντικατάσταση των μέτρων της κράτησης και της απέλασης με μέτρα προστατευόμενου περιορισμού, συστηματική καταγραφή και εντοπισμό των ασυνόδευτων ανήλικων, βελτίωση των μέτρων εκπροσώπησης και επιτροπείας, διερεύνηση των δυνατοτήτων επανένταξης των ασυνόδευτων ανηλίκων στην κοινωνία της χώρας καταγωγής τους στην περίπτωση του επαναπατρισμού και διασφάλιση της παραμονής τους στην Ελλάδα εάν ο επαναπατρισμός δεν είναι η προσηκούμενη λύση και σύμφωνος με το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού). Σε αυτήν την έκθεση του Συνηγόρου του Παιδιού ανταποκρίθηκε μόνον το Υπουργείο Δικαιοσύνης, που υποσχέθηκε να εξετάσει τις προτάσεις του για την εκπροσώπηση και την επιτροπεία των ασυνόδευτων ανηλίκων στο πλαίσιο της υπό σύσταση ειδικής νομο-προπαρασκευαστικής επιτροπής⁵⁴.

Οι προαναφερόμενες πληροφορίες για την κράτηση των ασυνόδευτων ανήλικων (αιτούντων άσυλο και θυμάτων εμπορίας ανθρώπων) αποδεικνύουν ότι η Ελλάδα δεν εφαρμόζει τα μέτρα που προβλέπει η διάταξη του άρθρου 17 της Οδηγίας σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών.

Άδειες διαμονής

Η διάταξη του άρθρου 5 του Π.Δ. 90/2008 (ΦΕΚ 138 Α) ορίζει για την έκδοση 6μηνης ειδικής άδειας διαμονής στους αλλοδαπούς που έχουν καταθέσει αίτημα ασύλου (παράγραφος 1). Η άδεια αυτή δεν χορηγείται στους αιτούντες άσυλο που κρατούνται και όταν η αίτηση ασύλου εξετάζεται στα σύνορα (παράγραφος 2). Τα σχετικά έγγραφα εκδίδονται από τις αρχές που καταγράφουν τα αιτήματα ασύλου. Εξαιτίας των διαδικαστικών

⁵¹ Human Rights Watch Left to Survive, Systematic Failure to Protect Unaccompanied Minor Children in Greece, December 2008, σελ. 27.

⁵² Ο.π..

⁵³ United Nations, Commission on Human Rights, Rights of the Child, Special Rapporteur on the Sale of Children, child prostitution and child pornography, E/CN.4/2006/67/add.3 of 17.3.2006, Mission to Greece (8-15.11.2005), παρ. 34.

⁵⁴ Βλέπε στον ιστότοπο του Συνηγόρου του Παιδιού <http://www.synigoros.gr/reports/SR-detention-expulsionOCTOBER-2005.pdf>

ελλειμμάτων του συστήματος ασύλου στην Ελλάδα, πολλοί αιτούντες άσυλο, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων ανήλικων, βιώνουν καθεστώς ανασφάλειας και αβεβαιότητας, αδυνατώντας να ασκήσουν τα δικαιώματά τους για παρατεταμένα χρονικά διαστήματα⁵⁵.

Ενώ η νομοθεσία για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων (δηλαδή Ν. 3386/2005) δεν εγγυάται άδεια διαμονής στα θύματα ανεξάρτητα από τη συνεργασία τους με τις αστυνομικές/εισαγγελικές αρχές, η εθνική νομοθεσία μετανάστευσης προβλέπει, στο πλαίσιο προστασίας και φροντίδας των ασυνόδευτων παιδιών, την άνευ παραβόλου χορήγηση άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους (άρθρο 44 παρ. 1 γ του Ν. 3386/2005) σε πρόσωπα ηλικίας κάτω των 18 ετών που στεγάζονται σε ιδρύματα παιδικής πρόνοιας με διάταξη του Εισαγγελέα. Τούτο σημαίνει ότι δικαιούνται να ζητήσουν άδεια διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους τα παιδιά που είναι θύματα εμπορίας και δεν επιθυμούν να συνεργαστούν με τις αρχές κατά τα οριζόμενα στη νομοθεσία για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων ή οιοσδήποτε ασυνόδευτος ανήλικος εφόσον στεγάζονται σε ειδικό κέντρο με διάταξη του Εισαγγελέα. Οι άδειες διαμονής για τους ασυνόδευτους ανήλικους θύματα εμπορίας ανθρώπων χορηγούνται από την κεντρική υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία που παρασχέθηκαν για την παρούσα μελέτη την περίοδο 2002 έως 2008 το Υπουργείο Εσωτερικών (Διεύθυνση Μετανάστευσης) χορήγησε μόνον μια άδεια διαμονής σε 17χρονο ασυνόδευτο ανήλικο από τη Νιγηρία θύμα εμπορίας ανθρώπων. Την ίδια περίοδο χορήγησε 257 άδειες διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους σε ασυνόδευτους ανήλικους που παραπέμφθηκαν σε ιδρύματα παιδικής πρόνοιας με διάταξη του Εισαγγελέα⁵⁶.

Πρόσβαση στην εκπαίδευση

Η διάταξη του άρθρου 19 του Π.Δ. 220/2007 (που μεταφέρει στην ελληνική νομοθεσία το άρθρο 10 της Οδηγίας 2003/9/EK για τις ελάχιστες συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο) προβλέπει το δικαίωμα των παιδιών να έχουν απρόσκοπτη πρόσβαση στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ειδικότερα, η παράγραφος 2 ορίζει ότι η πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα δεν πρέπει να αναβάλλεται για περισσότερους από τρεις μήνες από την ημερομηνία κατάθεσης του αιτήματος ασύλου από τον ανήλικο. Σε αυτό το πλαίσιο υπογραμμίζεται ότι η διάταξη του άρθρου 72 παρ. 3, εδ. δ' του Ν. 3386/2005 εγγυάται την πρόσβαση στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε όλα τα παιδιά – μετανάστες που βρίσκονται στην Ελλάδα ανεξάρτητα από το καθεστώς διαμονής τους στη χώρα.

Όμως, παρόλη τη νομοθετική κατοχύρωση του δικαιώματος των παιδιών στην εκπαίδευση, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι που δεν εκπροσωπούνται από επίτροπο αδυνατούν να εγγραφούν στο σχολείο. Η διαπίστωση αυτή είναι κοινή και στις δύο αναλυτικές εκθέσεις για τη μεταχείριση των ασυνόδευτων παιδιών από τις ελληνικές αρχές⁵⁷.

⁵⁵Commissioner for Human Rights, Report following his visit to Greece (8-10 December 2008), CommDH (2009) 6, σελ 5, παρ. 11.

⁵⁶ Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία που παρείχε το Υπουργείο Εσωτερικών για την έκθεση της Fundamental Rights Agency, το 2006 χορηγήθηκαν τρεις άδειες διαμονής σε ασυνόδευτους ανήλικους θύματα εμπορίας ανθρώπων (δεν ήσαν διαθέσιμα τα στοιχεία κατηγοριοποιημένα ανά ηλικία, φύλο και έτος). Βλέπε FRA, Thematic Study on Child Trafficking, Greece, August 2008, παρ. 71 και σελ. 42. Στο μέτρο που η ελληνική νομοθεσία (άρθρο 52 του Ν. 3386/2005) επιτρέπει στους δικαιούχους αδειας διαμονής λόγω του χαρακτηρισμού τους ως θυμάτων εμπορίας ανθρώπων να παραμείνουν στην Ελλάδα μετά την έκδοση αμετάκλητης απόφασης επί της σχετικής υπόθεσης, ενδέχεται οι δύο από τους τρεις δικαιούχους να ζήτησαν την ανανέωση της άδειας διαμονής τους για έναν από τους λόγους που η ελληνική νομοθεσία επιτρέπει στους αλλοδαπούς να διαμένουν στην Ελλάδα.

⁵⁷ UNHCR, Unaccompanied Minors Asylum Seekers in Greece, Athens, April 2008, σελ. 52 και 77 και Human Rights Watch, Left to Survive, Systematic Failure to Protect Unaccompanied Minor Children in Greece, December 2008, σελ. 27.

Η διάταξη του άρθρου 5 του Π.Δ. 233/2003 για την παροχή προστασίας και αρωγής στα θύματα της εμπορίας ανθρώπων προβλέπει το δικαίωμα των ανηλίκων ηλικίας κάτω των 18 ετών να φοιτούν στα δημόσια σχολεία (άρθρο 5). Για τα θύματα εμπορίας ανθρώπων ηλικίας άνω των 23 ετών που έχουν τις κατάλληλες δεξιότητες προβλέπεται η εγγραφή στην τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση που παρέχουν τα προγράμματα του ΟΑΕΔ. Στα θύματα εμπορίας ανθρώπων ηλικίας άνω των 15 ετών παρέχονται προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης ανάλογα των αναγκών τους (άρθρο 6)⁵⁸.

Πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας

Το άρθρο 14 του Π.Δ. 220/2007 (το οποίο μεταφέρει στην εθνική νομοθεσία του άρθρου 15 της Οδηγίας 2003/9/ΕΚ για τις ελάχιστες συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο) προβλέπει το δικαίωμα πρόσβασης όλων αιτούντων άσυλο σε δωρεάν ιατρική, φαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη με την προϋπόθεση ότι είναι ανασφάλιστοι και άποροι. Σύμφωνα με την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου σε όλες τις περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης παρέχονται στους αιτούντες άσυλο δωρεάν υπηρεσίες φροντίδας της υγείας. Τέλος, η παράγραφος 3 του ίδιου άρθρου προβλέπει την παροχή ειδικής ιατρικής αρωγής στα πρόσωπα με ειδικές ανάγκες, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων ανηλίκων.

Παρότι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι δικαιούνται να απολαμβάνουν δωρεάν τις υπηρεσίες φροντίδας της υγείας στην πράξη αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα λόγω της έλλειψης διερμηνέων (που διασφαλίζουν την επικοινωνία με το ιατρικό προσωπικό). Στις περισσότερες περιπτώσεις η σχετική επικοινωνία διασφαλίζεται με τη συνδρομή φίλων ή συμπατριωτών του ανήλικου που μιλά ελληνικά ή αγγλικά, χωρίς όμως να έχει ειδικότερη κατάρτιση⁵⁹. Ένα άλλο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι ασυνόδευτοι ανήλικοι με προβλήματα διαχείρισης του στρες, συναισθηματικές διαταραχές (κατάθλιψη) και άλλα προβλήματα υγείας είναι η έλλειψη ειδικής ψυχολογικής φροντίδας και εξειδικευμένης θεραπείας, που έχει ανατεθεί σε τοπικό ιατρικό προσωπικό που συχνά δεν είναι καταρτισμένο σε θέματα ανηλίκων ή διαπολιτισμικών προβλημάτων⁶⁰.

Η διάταξη του άρθρου 12 του Ν. 3064/2002 για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και το Π.Δ. 233/2003 προβλέπουν την προστασία και την αρωγή που παρέχονται στα θύματα της εμπορίας ανθρώπων. Ιατρική και υγειονομική περίθαλψη, ψυχολογική υποστήριξη από ψυχολόγους και / ή κοινωνικούς λειτουργούς παρέχονται δωρεάν στα θύματα που στεγάζονται στα κέντρα υποδοχής που αναφέρονται στο Παράρτημα του Π.Δ. 233/2003 (άρθρο 7). Η προστασία και η αρωγή που παρέχονται δεν εξαρτώνται από την τιμωρία των δραστών του αδικήματος της εμπορίας ανθρώπων. Εξαρτάται από τη διαμονή των θυμάτων στα κέντρα υποδοχής / προστασίας (άρθρο 2). Επιπλέον, η διάταξη της παραγράφου 6Α της υπουργικής απόφασης 139491/16.11.2006 (ΦΕΚ 1747 Β) προβλέπει την πρόσβαση των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων που δεν έχουν κοινωνική ασφάλιση στην ιατρο-φαρμακευτική περίθαλψη των δημόσιων νοσοκομείων (για την περίοδο εφαρμογής των μέτρων προστασίας και αρωγής και εφόσον επιδείξουν τη σχετική βεβαίωση των αστυνομικών αρχών)⁶¹.

Το δικαίωμα στην εργασία

Η διάταξη του άρθρου 10 του Π.Δ.220/2007 (που μεταφέρει στην εθνική νομοθεσία το άρθρο 11 της Οδηγίας 2003/9/ΕΚ για τις ελάχιστες συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο) επιτρέπει στους αιτούντες άσυλο να εργάζονται σύμφωνα με τους όρους που θέτει το

⁵⁸ Για στατιστικά στοιχεία για τους ασυνόδευτους ανήλικους θύματα εμπορίας ανθρώπων που έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση βλέπε FRA, Thematic study on child trafficking, Greece, August 2008, σελ 78.

⁵⁹ UNHCR, Unaccompanied Minors Seekers in Greece, Athens, April 2008, σελ 75.

⁶⁰ Ο.π., σελ 74.

⁶¹ Για στατιστικά στοιχεία για τον αριθμό των παιδιών που επωφελήθηκαν των υπηρεσιών φροντίδας της υγείας βλέπε FRA, Thematic study on child trafficking, Greece, August 2008, παρ. 77.

άρθρο 4 παρ. 1 (γ) του Π.Δ. 189/1998⁶², δηλαδή εφόσον πρόκειται για θέση της αγοράς εργασίας για την οποία δεν εκδηλώνεται ενδιαφέρον από έλληνα πολίτη, η πολίτη άλλης χώρας της ΕΕ ή αναγνωρισμένο πρόσφυγα ή ομογενή. Η Ελλάδα έχει κυρώσει τη Σύμβαση Νο. 138 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για το ελάχιστο όριο ηλικίας για την απασχόληση των νέων με το Ν. 1182/1981 (ΦΕΚ 193 Α). Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι δικαιούνται να εργάζονται στην Ελλάδα κατά τα οριζόμενα στην Οδηγία 94/33/ΕΚ για την προστασία των νέων στην εργασία (που μεταφέρθηκε στην ελληνική νομοθεσία με το Π.Δ. 62/1998, ΦΕΚ 67 Α), στην απόφαση 130621/2.7.2003 (ΦΕΚ 875 Β) του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης που προβλέπει τις θέσεις εργασίας όπου μπορούν να απασχοληθούν οι ανήλικοι και στο άρθρο 3 του Ν. 1837/1989 για την προστασία των νέων στην εργασία (ΦΕΚ 85 Α) που απαγορεύει την εργασία ανηλίκων ηλικίας κάτω των 15 ετών. Εν γένει, απαγορεύεται η απασχόληση των ανηλίκων σε εργασίες που είναι επικίνδυνες ή βλαβερές για την πνευματική και σωματική τους υγεία και εν γένει παρεμποδίζουν την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους. Την απασχόληση των ανηλίκων στην Ελλάδα επιβλέπει και παρακολουθεί η Επιθεώρηση Εργασίας (Ν. 937/1989). Θεμελιώδης προϋπόθεση για την απασχόληση των ανηλίκων στην Ελλάδα είναι η εκπροσώπησή τους από τους γονείς τους και / ή τον επίτροπο καθώς ο νόμος (άρθρο 136 ΑΚ) απαιτεί τη συγκατάθεσή τους. Περαιτέρω, ο Ν. 3144/2003 προβλέπει τις ποινικές και διοικητικές κυρώσεις που επιβάλλονται στους εργοδότες που παραβιάζουν τις προαναφερόμενες διατάξεις καθώς και στα πρόσωπα που ευθύνονται για τη φροντίδα του ανήλικου.

Οι εκθέσεις της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες⁶³ και της οργάνωσης Human Rights Watch⁶⁴ που αποτελούν εργαλεία αναφοράς για την παρούσα μελέτη αναδεικνύουν τα προβλήματα και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι ασυνόδευτοι ανήλικοι κατά την πρόσβαση στην εργασία και την ικανοποίηση της ανάγκης προετοιμασίας τους για να ζήσουν ανεξάρτητα και με αυτάρκεια απασχολούμενοι με αμοιβή σε θέση που θα τους εξασφαλίσει οικονομική αυτονομία. Η άρνηση των εισαγγελέων να εκπροσωπούν, ως προσωρινοί επίτροποι, τους ασυνόδευτους ανήλικους ηλικίας άνω των 15 ετών συγκατατιθέμενοι για τη νόμιμη απασχόλησή τους αναγκάζει τα παιδιά να εργάζονται παράνομα (δηλαδή χωρίς της σχετική άδεια των αρμόδιων αρχών) σε δουλειές που δεν είναι κατάλληλες γι' αυτά κατά την ελληνική νομοθεσία, με αποτέλεσμα να εκτίθενται σε σοβαρούς κινδύνους που πλήττουν την υγεία τους⁶⁵. Τέλος, φαίνεται ότι δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα η απάντηση του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Προστασίας στην οργάνωση Human Rights Watch σχετικά με τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι ασυνόδευτοι ανήλικοι όταν εργάζονται και με τα προγράμματα που ενδεχόμενα εφαρμόζονται για τον περιορισμό τους⁶⁶.

Δικαίωμα στην οικογενειακή συνένωση

Το Π.Δ. 220/2007 (που μεταφέρει στην εθνική νομοθεσία το άρθρο 19 της Οδηγίας 2003/9/ΕΚ για τις ελάχιστες συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο) είναι το πρώτο νομοθετικό κείμενο που εγγυάται το δικαίωμα των ασυνόδευτων παιδιών να συνενώνονται με

⁶²Βλέπε www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b4e64.html.

⁶³ UNHCR, Unaccompanied Minors Asylum Seekers in Greece, Athens, April 2008, σελ 82 - 84.

⁶⁴ Human Rights Watch, Left to Survive, Systematic Failure to Protect Unaccompanied Minor Children in Greece, December 2008, σελ 76.

⁶⁵Ο.π., σελ. 77 - 86. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι συνεντεύξεις με τα παιδιά που απασχολούνται σε αγροτικές και οικοδομικές εργασίες, κυρίως επειδή περιγράφουν τις συνθήκες που παραβιάζουν τη σχετική νομοθεσία.

⁶⁶Ο.π., σελ 86. Στις 11/8/2008 ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης κ. Κοντός δήλωσε «μέτρα ειδικής φροντίδας εφαρμόζονται για τους ασυνόδευτους ανήλικους, οι εισαγγελείς ενημερώνονται για την παράνομη είσοδο του παιδιού στην Ελλάδα και τα παιδιά κρατούνται σε χώρους διαφορετικούς από τους ενήλικες».

την οικογένειά τους. Η διάταξη του άρθρου 19 παρ. 2 επιβάλλει στις αρχές την υποχρέωση να αναζητούν το συντομότερο δυνατόν τα μέλη της οικογένειας του ανήλικου. Η μελέτη της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τη μεταχείριση των ασυνόδευτων ανήλικων αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα αναδεικνύει ότι στην Ελλάδα οι ανήλικοι δεν απολαμβάνουν αυτό το δικαίωμά του με εξαίρεση τις περιπτώσεις όπου οι γονείς τους ή άλλος στενός συγγενείς βρίσκεται σε κράτος μέλος της ΕΕ, οπότε η συνένωση διέπεται από τις διατάξεις του Κανονισμού 343/2003⁶⁷. Η Οδηγία 2003/86/ΕΚ για το δικαίωμα στην οικογενειακή συνένωση έχει μεταφερθεί στην ελληνική νομοθεσία με τα Π.Δ. 131/2006 (ΦΕΚ 143 Α) και 167/2008 (ΦΕΚ 223 Α): το πρώτο ορίζει για τις προϋποθέσεις οικογενειακής συνένωσης των μεταναστών και το δεύτερο για την οικογενειακή συνένωση των προσφύγων.

Στην περίπτωση υπηκόων τρίτων χωρών που είναι ασυνόδευτοι ανήλικοι ή θύματα εμπορίας ανθρώπων, οι αρμόδιες Εισαγγελικές ή Αστυνομικές Αρχές λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα για να προσδιορίσουν την ταυτότητα και την ιθαγένειά τους και να θεμελιώσουν το γεγονός ότι δεν συνοδεύονται.

Επίσης, καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για το ταχύτερο δυνατό εντοπισμό της οικογένειάς τους και λαμβάνουν αμέσως τα απαραίτητα μέτρα για να εξασφαλίσουν τη νομική τους εκπροσώπηση και, εφόσον χρειάζεται, την εκπροσώπησή τους στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας.

Η ανωτέρω διαδικασία τηρείται σε κάθε περίπτωση, ακόμη και όταν ο ασυνόδευτος ανήλικος δεν αιτείται την χορήγηση πολιτικού ασύλου, κατ' εφαρμογή του άρθρου 19 του Π.Δ. 220/07. Ο Εισαγγελέας Ανηλίκων ή ο κατά τόπον αρμόδιος Εισαγγελέας Πρωτοδικών, σε κάθε περίπτωση αναλαμβάνει δηλαδή χρέη Ειδικού Προσωρινού Επιτρόπου του ανήλικου, ώστε να εξασφαλίζεται η αναγκαία εκπροσώπησή του.

Η Ελληνική Αστυνομία φροντίζει ιδιαίτερα για την προστασία των ανηλίκων από τους κινδύνους, στους οποίους είναι εκτεθειμένοι και, κυρίως, αυτών που ρέπουν στη φυγοπονία, η οποία τους οδηγεί στην ανεργία που είναι αφετηρία για τη διαμόρφωση εγκληματικής προδιάθεσης.

Όταν δε, μετά από επισταμένη έρευνα δεν ανευρίσκονται στη χώρα μας οι γονείς τους ή τα πρόσωπα που έχουν την επιμέλειά τους από την αρμόδια Υπηρεσία Αλλοδαπών, ενημερώνεται η INTERPOL για την αναζήτησή τους στη χώρα τους.

Μετά την τήρηση της προαναφερόμενης διαδικασίας, εκδίδονται σε βάρος τους αποφάσεις απέλασης με κράτηση. Πάντοτε κρατούνται σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους και όχι μαζί με άλλους ενήλικους, βάσει του ειδικού καθεστώτος φιλοξενίας και προστασίας. Ενδεικτικά αναφέρεται ο ειδικά διαμορφωμένος χώρος παραμονής ανηλίκων στην Αμυγδαλέζα Αττικής (Ε.Χ.Π.Α. ΑΜΥΓΔΑΛΕΖΑΣ), δυναμικότητας 40 ατόμων (με δυνατότητα στέγασης ακόμα 14), ο οποίος λειτουργεί από 16-04-2008 και περιλαμβάνει πλην των χώρων στέγασης και υγιεινής και ειδικούς χώρους ψυχαγωγίας των παιδιών (κλειστοί και ανοικτοί χώροι αθλοπαιδιών, βιβλιοθήκη, χώρος με ηλεκτρονικούς υπολογιστές), καθώς και ιατρείο - αναρρωτήριο. Κατόπιν παρέμβασης της Ελληνικής Αστυνομίας ζητήθηκε από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, πλην του κατάλληλου εξοπλισμού και η επάνδρωση του ιατρείου με κατάλληλο ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό (παθολόγοι, ψυχίατροι), με κοινωνικό λειτουργό, ψυχολόγο, για παροχή πρωτοβάθμιας ιατρικής περίθαλψης, καθώς και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης στους ανήλικους αλλοδαπούς

Οι ανήλικοι απελαύνονται, αφού ενημερώνεται σχετικά η INTERPOL της χώρας τους. Στις περιπτώσεις που η απέλαση των ασυνόδευτων ανηλίκων καθίσταται ανέφικτη, επειδή δεν υπάρχει αεροπορική σύνδεση με τη χώρα τους (π.χ. Αφγανιστάν) ή υφίστανται άλλα προβλήματα (π.χ. Ιράκ), αφήνονται ελεύθεροι με περιοριστικούς όρους, σύμφωνα με το άρθρο 78

⁶⁷UNHCR, Unaccompanied Minors Asylum Seekers in Greece, Athens, April 2008, σελ. 86.

του Ν.3386/2005, αφού ενημερώνεται ο αρμόδιος Εισαγγελέας Ανηλίκων και σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας και Μ.Κ.Ο φιλοξενούνται σε ειδικούς χώρους.

Δικαίωμα σε ταξιδιωτικά έγγραφα

Η διάταξη του άρθρου 5 του Π.Δ. 220/2007 (που μεταφέρει στην εθνική νομοθεσία το άρθρο 6 της Οδηγίας 2003/9/ΕΚ για τα ελάχιστα κριτήρια υποδοχής των αιτούντων άσυλο) προβλέπει το δικαίωμα των αιτούντων άσυλο να εφοδιαστούν με ταξιδιωτικά έγγραφα όταν αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα ανθρωπιστικής φύσης (κυρίως προβλήματα υγείας) που επιβάλλουν τη μετάβασή τους σε άλλο κράτος. Αναμφίβολα, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι αιτούντες άσυλο που δεν εκπροσωπούνται από επίτροπο αδυνατούν να εφοδιασθούν με παρόμοιο ταξιδιωτικό έγγραφο.

Καθορισμός του βέλτιστου συμφέροντος

Δεν υπάρχει συγκεκριμένη νομική διαδικασία για τον εντοπισμό διαρκών και βιώσιμων λύσεων στο πλαίσιο του καθορισμού του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού, συμπεριλαμβανομένης της αξιολόγησης του κινδύνου και της ασφάλειας πριν την ενδεχόμενη επιστροφή του παιδιού. Ειδική πρόβλεψη υπάρχει μόνον για τους ασυνόδευτους ανήλικους θύματα εμπορίας ανθρώπων (άρθρο 47 παρ. 2 του Ν. 3386/2005) όσον αφορά στα μέτρα που καλούνται να υιοθετήσουν οι αρμόδιες αστυνομικές και δικαστικές αρχές προκειμένου να διαπιστώνουν ότι είναι ασυνόδευτοι. Στο πλαίσιο εφαρμογής αυτής της διάταξης καταβάλλεται κάθε προσπάθεια για τον εντοπισμό της οικογένειας του ανήλικου⁶⁸. Όσον αφορά στην υποδοχή των αιτούντων άσυλο το Π.Δ. 220/2007 προβλέπει ότι «Το απώτερο συμφέρον του παιδιού αποτελεί πρωταρχικό μέλημα των αρμόδιων αρχών κατά την εφαρμογή των διατάξεων που αφορούν τους ανήλικους αιτούντες». (άρθρο 18 παρ. 1). Επιπρόσθετα, προβλέπονται ειδικότερα μέτρα προστασίας (εξειδικευμένη φροντίδα της υγείας και υπηρεσίες συμβουλευτικής) για τα παιδιά που είναι θύματα κακοποίησης, αμέλειας, εκμετάλλευσης, βασανιστηρίων ή σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή ενόπλων συγκρούσεων.

5. Πρακτικές απομάκρυνσης, συμπεριλαμβανομένης της επανένταξης

Επαναπροώθηση και / ή απέλαση για παράνομη είσοδο στην Ελλάδα

Ο Νόμος περί Μετανάστευσης (Ν. 3386/2005) δεν απαγορεύει ρητά την απομάκρυνση των ασυνόδευτων ανηλίκων στη χώρα καταγωγής τους και / ή στη χώρα από την οποία διήλθαν πριν εισέλθουν στην Ελλάδα, εκτός εάν το Δικαστήριο Ανηλίκων έχει διατάξει αναμορφωτικά μέτρα (δηλαδή όταν έχουν διαπράξει αξιόποινες πράξεις)⁶⁹. Σύμφωνα με την Ελληνική Αστυνομία 1153 ανήλικοι απελάθηκαν το 2007 στις χώρες καταγωγής τους, κυρίως στην Τουρκία, στην Αίγυπτο και στην Αλβανία⁷⁰. Λόγω των σοβαρών διαδικαστικών ελλειμμάτων των ρυθμίσεων υποδοχής (κυρίως έλλειψη διερμηνείας) οι ασυνόδευτοι ανήλικοι απομακρύνονται χωρίς εγγυήσεις (δηλαδή χωρίς να εξετάζονται οι ρυθμίσεις υποδοχής στις χώρες όπου απομακρύνονται, το οικογενειακό περιβάλλον, οι συνθήκες διαβίωσης κλπ) και / ή διαβεβαιώσεις όσον αφορά στην επανένταξή τους⁷¹. Στις 7.7.2009, οι

⁶⁸FRA, Thematic study on child trafficking, Greece, August 2008, παρ. 83.

⁶⁹ Άρθρα 76 και 79 παρ. 1 (α) and (ε) του Ν. 3386/2005.

⁷⁰ FRA, Thematic study on child trafficking, Greece, August 2008, σελ. 32, υποσημείωση 44.

⁷¹ United Nations, Commission on Human Rights, Rights of the Child, Special Rapporteur on the Sale of Children, child prostitution and child pornography, E/CN.4/2006/67/add.3 of 17.3.2006, Mission to Greece (8-15.11.2005), παρ. 35: «ο Ειδικός Απεσταλμένος συνάντησε στην Αλβανία ένα 14χρονο αγόρι που είχε απομακρυνθεί στη χώρα ... ο Ειδικός Απεσταλμένος το συνάντησε όταν είχε εγκαταλειφθεί στα σύνορα με την Αλβανία».

αρχές της Χίου χώρισαν έναν ανήλικο από τη μητέρα του ⁷² και αποφάσισαν να τον απομακρύνουν στην Τουρκία μαζί με έναν 17χρονο Παλαιστίνιο που παρότι εξέφρασε την επιθυμία του να καταθέσει αίτημα ασύλου, οι αρχές αρνήθηκαν να το καταγράψουν⁷³. Η μεταγενέστερη ενδελεχής διερεύνηση του περιστατικού από την Ελληνική Αστυνομία αποκάλυψε ότι η γυναίκα που το αγόρι είχε υποδείξει ως μητέρα του ήταν μια συνεπιβάτις στη διάρκεια του ταξιδιού τους. Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του ανήλικου η μητέρα του είχε αποβιώσει προ πενταετίας. Με βάση τους ισχυρισμούς του, το αγόρι μεταφέρθηκε στον ξενώνα της μη κυβερνητικής οργάνωσης ΑΡΣΙΣ, που εδρεύει στη Θεσσαλονίκη⁷⁴.

Επαναπατριsmός⁷⁵

Μόνον ο Νόμος για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων 3064/2002 προβλέπει ειδικά μέτρα για τον επαναπατριsmό των θυμάτων. Το άρθρο 13 προβλέπει το δικαίωμα κάθε θύματος να επαναπατριζεται με ασφάλεια και αξιοπρέπεια. Στην περίπτωση των ανηλίκων, το Τμήμα Ανηλίκων της Ελληνικής Αστυνομίας συντάσσει σχετικά έκθεση. Απαιτείται η συνεργασία με τον Εισαγγελέα Ανηλίκων για την επιχείρηση του επαναπατριsmού. Σύμφωνα με πληροφορίες της Ελληνικής Αστυνομίας και του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης την επιχείρηση επαναπατριsmού υλοποιεί το γραφείο της IOM στην Αθήνα. Σε αυτές τις περιπτώσεις, πριν τον επαναπατριsmό, η IOM αξιολογεί ειδικώς το οικογενειακό περιβάλλον του ανήλικου στη χώρα καταγωγής/προορισμού. Σύμφωνα με στοιχεία του γραφείου της IOM στην Αθήνα, οκτώ ασυνόδευτοι ανήλικοι επαναπατριστηκαν το διάστημα 2002-2007 (ένας στη Βουλγαρία, τρεις στη Ρουμανία, ένας στην Ουκρανία, δύο στη Λιθουανία και ένας στη Μολδαβία). Στην περίπτωση των ασυνόδευτων ανηλίκων που δεν είναι θύματα εμπορίας ανθρώπων, υπεύθυνη για την επιχείρηση επαναπατριsmού είναι η Ελληνική Αστυνομία: όταν οι γονείς τους ή οι υπεύθυνοι για τη φροντίδα τους δεν εντοπίζονται στην Ελλάδα ενημερώνεται η INTERPOL για να αναζητηθούν οι γονείς τους στη χώρα καταγωγής τους. Σύμφωνα με την Ελληνική Αστυνομία, σε αυτές τις περιπτώσεις τα παιδιά παραδίδονται από το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης στην αντίστοιχη υπηρεσία της χώρας προορισμού.

Όμως, διαφαίνεται ότι η πρακτική δεν είναι πάντα αυτή που περιγράφουν οι αρχές: ο Ειδικός Απεσταλμένος του ΟΗΕ κατά της Πώλησης των Παιδιών, της Παιδικής Πορνείας και της Παιδικής Πορνογραφίας, αναφέρει στην έκθεσή του προς την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ ότι 13χρονο κορίτσι, θύμα εμπορίας ανθρώπων, κρατείτο σε κέντρο κράτησης παράνομων μεταναστών πριν απελαθεί⁷⁶.

Στις 25.8.2008 η Ελλάδα κύρωσε τη διμερή Συμφωνία που είχε υπογράψει το 2006 με την Αλβανία για την Παροχή Προστασίας και Αρωγής στα Παιδιά Θύματα Εμπορίας Ανθρώπων ⁷⁷ (Ν. 3692/2008, ΦΕΚ 173 Α'). Σκοπός της Συμφωνίας είναι η δημιουργία περιβάλλοντος συνεργασίας μεταξύ των δύο κρατών. Η Συμφωνία ορίζει ειδικότερες υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν τα μέρη για την τιμωρία, την πρόληψη και την προστασία, συμπεριλαμβανομένου του διορισμού επιτρόπου που εγγυάται, στην περίπτωση του ασφαλούς επαναπατριsmού, την κατάλληλη προετοιμασία της οικογένειας και του παιδιού για την ασφαλή επιστροφή του παιδιού και το σεβασμό του βέλτιστου συμφέροντός του (άρθρο

⁷² «Πήραν το παιδί, κρατούν τη μάνα στη Χίο» προσβάσιμο στο <http://www.tvxs.gr/v17115>

⁷³ «Στο Τυχερό Έβρου οι μετανάστες από τη Χίο προσβάσιμο στο <http://www.tvxs.gr/v17208>.

⁷⁴ Έγγραφο 6634/1-223296/6.8.2009 της Διεύθυνσης Αλλοδαπών, ΤΜ Α, Γραφείο 3, του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας

⁷⁵ FRA, Thematic study on child trafficking, Greece, August 2008, σελ. 33, παρ. 74.

⁷⁶ United Nations, Commission on Human Rights, Rights of the Child, Special Rapporteur on the Sale of Children, child prostitution and child pornography, E/CN.4/2006/67/add.3 of 17.3.2006, Mission to Greece (8-15.11.2005), παρ. 37.

⁷⁷ Για την αγγλική έκδοση της Συμφωνίας βλέπε: <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/5856>.

10). Προβλέπεται ο ασφαλής επαναπατρισμός, ως διαρκής και βιώσιμη λύση, στο πλαίσιο της εξέτασης της επανένταξης στην οικογένειας που αποτελεί προτεραιότητα μόνο με βάση το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού (άρθρο 12). Το άρθρο 14 της Συμφωνίας εξειδικεύει τις συνθήκες του ασφαλούς επαναπατρισμού: η επιστροφή του παιδιού πρέπει να διενεργείται στο πλαίσιο εθελοντικής, θεμιτής, υποβοηθούμενης και καλά προετοιμασμένης ασφαλούς διαδικασίας σύμφωνα με το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Η διαδικασία και οι λεπτομέρειες του ασφαλούς επαναπατρισμού πρόκειται να καθοριστούν με Πρωτόκολλο που θα υπογράψουν τα μέρη της Συμφωνίας.

Στις 15 και 16 Ιουνίου 2009 συγκλήθηκε στη Θεσσαλονίκη η Πρώτη Συνάντηση για τη Διμερή Συμφωνία Ελλάδα και Αλβανίας για την Προστασία και Παροχή Αρωγής στους Ασυνόδευτους Ανήλικους, Θύματα Εμπορίας Ανθρώπων. Βασικό θέμα της συνάντησης ήταν ο συντονισμός των αρχών των δύο μερών και σκοπός η προαγωγή της εφαρμογής της Διμερούς Συμφωνίας⁷⁸. Η συνάντηση οργανώθηκε με τη συνεργασία του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης και το Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδας, στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του δικτύου ARIADNE και συγχρηματοδοτήθηκε από την οργάνωση Hellenic Aid for International Development Cooperation του Υπουργείου και τον Οργανισμό για την Ασφάλεια και στη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΑ) – Τμήμα Αλβανίας⁷⁹.

Καθίσταται από τα ανωτέρω σαφές ότι η ελληνική νομοθεσία δεν προβλέπει ειδικά προστατευτικά μέτρα για τους ασυνόδευτους ανήλικους που επαναπατριζονται και δεν είναι θύματα εμπορίας ανθρώπων. Έτσι, αυτή η κατηγορία των ασυνόδευτων ανηλίκων εκτίθεται σε περαιτέρω κινδύνους. Από την άλλη πλευρά, όπως προαναφέρθηκε, όλοι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι έχουν δικαίωμα σε απρόσκοπτη πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη έκτακτης ανάγκης και στην υποχρεωτική εκπαίδευση (που προβλέπει το άρθρο 14 της Οδηγίας σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών)

6. Συμπερασματικές παρατηρήσεις⁸⁰

Παρότι η ελληνική νομοθεσία (εθνική, κοινοτική που έχει ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο και διεθνή κείμενα που έχει κυρώσει η Ελλάδα) εγγυάται στους ασυνόδευτους ανήλικους τα δικαιώματα που διασφαλίζουν την προστασία του βέλτιστου συμφεροντός τους και της ευημερίας τους η εφαρμογή της δεν είναι ολοκληρωμένη ούτε συστηματική με αποτέλεσμα τη δημιουργία σοβαρών καταστάσεων που υπονομεύουν την ύπαρξη αυτής της ευάλωτης ομάδας προσώπων που ζουν στην Ελλάδα.

Κατά τα οριζόμενα στην εθνική νομοθεσία, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι δεν δικαιούνται να εισέρθουν νόμιμα στην Ελλάδα λόγω του ειδικού καθεστώτος τους, εκτός από τις περιπτώσεις όπου συντρέχουν ανθρωπιστικοί λόγοι. Παρότι είναι περιορισμένο το πεδίο εφαρμογής αυτής της ρύθμισης, αποτελεί θετικό βήμα για την προστασία των ενδιαφερόμενων παιδιών. Από την άλλη πλευρά δεν είναι ικανοποιητικές οι συνθήκες της παράνομης εισόδου και υποδοχής

⁷⁸ Σύμφωνα με την Έκθεση των ΗΠΑ «Trafficking in Persons Report 2009 – Greece» «η υλοποίηση της Συμφωνίας καθυστερεί. Η κυβέρνηση έχει ελάχιστους χώρους για την προστασία των παιδιών θυμάτων εμπορίας: όταν εντοπίζονται στεγάζονται σε ορφανοτροφεία ή κέντρα κράτησης που δεν διαθέτουν τις κατάλληλες υποδοχές για τα θύματα εμπορίας» (προσβάσιμο στο www.unhcr.org/refworld/docid/4a4214b832.html).

⁷⁹ Human Rights Defence Centre προσβάσιμο στο:

<http://207.210.120.237/~bcodex/kepad/announcement.php?mId=14&aId=105>

⁸⁰ Βλέπε επίσης Commissioner for Human Rights, Report following his visit to Greece (8-10 December 2008), CommDH (2009) 6, παρ. 50 - 52. Βλέπε επίσης «Εκτιμήσεις και Προτάσεις του Γραφείου της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα για τα κύρια ζητήματα προστασίας των προσφύγων», έγγραφο που εκδόθηκε με την ευκαιρία του εορτασμού της Παγκόσμιας Ημέρας των Προσφύγων 2009, σε http://hosting01.vivodinet.gr/unhcr/ProtectionIssues2009_GR.pdf

των ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα. Σε αυτό το πλαίσιο, η ελληνική κυβέρνηση θα πρέπει να εξετάσει το ενδεχόμενο υιοθέτησης και εφαρμογής ενός ολοκληρωμένου και ολιστικού συστήματος προστασίας των παιδιών, όπως προτείνει ο Συνήγορος του Παιδιού. Το σύστημα αυτό θα συμβάλει στο συντονισμό και στην παρακολούθηση όλων των δράσεων και των φορέων που εμπλέκονται στην υποδοχή των ασυνόδευτων ανηλίκων.

Κατ' αρχήν, πρέπει να τηρούνται αναλυτικά στατιστικά στοιχεία από τις αρμόδιες αρχές, κατηγοριοποιημένα ανά ηλικία, εθνικότητα και φύλο. Τα στατιστικά δεδομένα δεν είναι αξιόπιστα εάν δεν συνδυάζονται με την προσήκουσα εφαρμογή των μέτρων προστασίας που προβλέπουν οι σχετικές διατάξεις νόμου. Από την άλλη πλευρά, αξιόπιστα στατιστικά στοιχεία, που αντανακλούν την πραγματικότητα, διευκολύνουν το σχεδιασμό και τον προγραμματισμό του κράτους όσον αφορά στα μέτρα που πρέπει να υλοποιούνται για την πραγματική και αποτελεσματική προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων⁸¹.

Πρέπει να εξεταστεί η δυνατότητα να ανατεθεί σε ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό η υποδοχή των ασυνόδευτων ανηλίκων, συμπεριλαμβανομένων και όχι μόνον των μεθοριακών σημείων εισόδου στη χώρα. Οι αστυνομικές και οι λιμενικές αρχές⁸² είναι αρμόδιες για την είσοδο στην Ελλάδα, αλλά λόγω των καθηκόντων που τους έχουν ανατεθεί για τη διαφύλαξη της δημόσιας τάξης και / ή της εθνικής ασφάλειας αδυνατούν και / ή δεν είναι εκπαιδευμένες για την εφαρμογή των μέτρων που απαιτεί η προστασία του βέλτιστου συμφέροντος και της ευημερίας των ασυνόδευτων ανηλίκων.

Πρέπει επίσης να εξεταστεί τη δυνατότητα να προσληφθούν διερμηνείς απασχολούμενοι σε μόνιμη βάση⁸³ προκειμένου να διασφαλιστεί η προσήκουσα επικοινωνία των ασυνόδευτων παιδιών με τις αρχές που είναι αρμόδιες να τους παρέχουν φροντίδα και αρωγή. Χωρίς την κατάλληλη επικοινωνία με τους ασυνόδευτους ανήλικους τίποτε δεν μπορεί να διαπιστωθεί. Ο καθορισμός της ηλικίας είναι προβληματικός, τα αιτήματά τους για άσυλο δεν εξετάζονται προσηκόντως, τα προβλήματα υγείας των ασυνόδευτων ανηλίκων δεν μπορούν να εξεταστούν με τον προσήκοντα τρόπο, ειδικά όταν είναι ψυχολογικής φύσης, η παραμονή των ασυνόδευτων ανηλίκων στα κέντρα υποδοχής δεν τους παρέχει τη δυνατότητα να απολαμβάνουν όλα τα δικαιώματά τους (όπως πρόσβαση σε εκπαίδευση και / ή επαγγελματική κατάρτιση), οι επίτροποι αδυνατούν να κατανοήσουν τον καίριο ρόλο που διαδραματίζουν για την προστασία των παιδιών με τραυματικά βιώματα λόγω των πολέμων, της εκμετάλλευσης και άλλων παραγόντων που παραβιάζουν τα βασικά δικαιώματά τους, οι δικηγόροι/νομικοί σύμβουλοι δεν μπορούν να εκπληρώνουν το έργο τους αποτελεσματικά.

Πρέπει επίσης να διασφαλιστεί η ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου της επιτροπείας σε όλη την επικράτεια όσον αφορά στα καθήκοντα των προσωρινών επιτρόπων. Οι απόψεις που εξέφρασαν οι Εισαγγελείς στην Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και στη μη κυβερνητική οργάνωση Human Rights Watch αναδεικνύουν ότι η εκπροσώπηση των παιδιών εξαρτάται από το καθεστώς τους και από την εθνικότητά τους, και επομένως παραβιάζεται το άρθρο 1 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού που η Ελλάδα έχει κυρώσει. Οι επίτροποι θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να προστατεύουν την προσωπική ελευθερία και ασφάλεια των ασυνόδευτων ανηλίκων, πρακτική που δεν εφαρμόζεται προς το παρόν, αφού οι Εισαγγελείς αρνούνται να τους εκπροσωπήσουν προκειμένου για την άσκηση προσφυγής κατά των αποφάσεων απέλασης και / ή κράτησης. Για την πραγματική και αποτελεσματική

⁸¹ UNHCR, Unaccompanied Minors Asylum Seekers in Greece, Athens, April 2008, σελ. 20.

⁸² Commissioner for Human Rights, Report following his visit to Greece (8-10 December 2008), CommDH (2009) 6, παρ. 57.

⁸³ Ο.π., παρ. 55.

προστασία της προσωπικής ελευθερίας και ασφάλειας των ασυνόδευτων ανηλίκων θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο τροποποίησης της νομοθεσίας για τη δωρεάν νομική συνδρομή ώστε να καλύπτει τη νομική εκπροσώπησή των παιδιών στις διοικητικές διαδικασίες.

Θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο υιοθέτησης νομοθεσίας που επιτρέπει στα κέντρα υποδοχής να εκπληρώνουν το έργο των επιτρόπων. Για το σκοπό αυτό, πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο λειτουργίας σταθερού αριθμού κέντρων υποδοχής για τους ασυνόδευτους ανήλικους στην Ελλάδα, ώστε να ικανοποιούνται οι ειδικές ανάγκες τους. Με τον τρόπο αυτό θα ελαχιστοποιηθούν οι σοβαροί κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν οι ασυνόδευτοι ανήλικοι όταν εργάζονται παράνομα, θα διασφαλισθεί η αποτελεσματική και πραγματική εγγραφή όλων των ασυνόδευτων παιδιών στα σχολεία και θα προαχθεί η αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων τους και της ευημερίας τους σε ένα πλαίσιο σεβασμού των ειδικών αναγκών τους.

Θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο της αποτελεσματικής και πραγματικής εφαρμογής των κατευθυντήριων οδηγιών της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τις Πολιτικές και τις Διαδικασίες που αφορούν στη Μεταχείριση των Ασυνόδευτων Ανηλίκων Αιτούντων Άσυλο. Χωρίς κατάλληλα εκπαιδευμένους διερμηνείς και υπεύθυνους συνεντεύξεων και χωρίς την παρουσία κατάλληλα εκπαιδευμένων προσωρινών επιτρόπων και / ή νομικών συμβούλων (αμειβόμενων στο πλαίσιο της δωρεάν νομικής συνδρομής) τα αιτήματα ασύλου των ασυνόδευτων ανηλίκων δεν μπορούν να εξεταστούν με δίκαιες και αποτελεσματικές διαδικασίες. Οι αποφάσεις που εξέδωσε το 2008 το Συμβούλιο της Επικρατείας αντανακλούν και επιβεβαιώνουν την προβληματική εφαρμογή της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα στην περίπτωση των ασυνόδευτων ανηλίκων.

Οι εγγυήσεις που παρέχουν για την προστασία και την ευημερία των παιδιών οι διατάξεις των άρθρων 10, 14 και 17 της Οδηγίας σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών ενισχύουν την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα στην περίπτωση της κράτησης και της απέλασης⁸⁴. Σχετικά, το ελληνικό κράτος καλείται να διασφαλίσει την πραγματική και αποτελεσματική εφαρμογή τους με τα κατάλληλα και προσήκοντα μέτρα. Δεν είναι δυνατόν να ανατίθεται στις αστυνομικές αρχές ο καθορισμός του βέλτιστου συμφέροντος των ασυνόδευτων ανηλίκων: άλλοι επαγγελματίες, όπως είναι οι ψυχολόγοι και οι κοινωνικοί λειτουργοί, έχουν τις κατάλληλες δεξιότητες για να χειριστούν υποθέσεις ασυνόδευτων ανηλίκων και για να καθορίσουν τις ανάγκες τους.

⁸⁴ Ο.π., παρ. 58.

Παράρτημα Ι : Στατιστικά Λεδομένα

ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΑΣΥΛΟΥ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Year: 2007	Age in years			
Country of nationality	Total	0-5	6 – 14	15 – 17
Afghanistan	20			20
Georgia	1		1	
India	1			1
Iraq	9			9
Nigeria	1			1
Pakistan	4		2	2
Syria	1			1
Turkey	1			1
Unkown	6		1	5
Total	44		4	40

Year: 2008	Age in years			
Country of nationality	Total	0-5	6 – 14	15 – 17
Afghanistan	95	4	14	77
Albania	1			1
Armenia	1			1
Bangladesh	5			5
Congo (Dem)	1			1
Egypt	2			2
Ethiopia	1			1
Gambia	1			1
Georgia	4	1	1	2
Ghana	1			1
Guinea	4			4
Iran	3		2	1
Iraq	14	1	1	12
Myanmar	1		1	
Nigeria	15			15
Pakistan	130		30	100
Philippines	1			1
Somalia	3		3	
Syria	11			11
Ukraine	1		1	
Unknown	1			1
Total	296	6	53	237

ΣΥΛΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΕΛΑΣΕΙΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Year 2007		
Country of nationality	Apprehensions	Deportations
Former Yugoslavia	2	0
Afghanistan	2502	0
Albania	1515	1093
Armenia	2	0
Bangladesh	8	0
Belarus	1	1
Bulgaria	2	1
China	2	0
Croatia	1	1
Egypt	26	25
Eritrea	39	0
Ethiopia	16	0
FYROM	4	4
Georgia	22	1
India	6	0
Irak	591	9
Iran	11	0
Ivory Coast	2	0
Lebanon	5	0
Libya	5	0
Mauritania	10	0
Moldavia	1	0
Morocco	3	0
Myanmar	7	0
Nigeria	4	0
Pakistan	66	0
Palestine	97	0
Russia	9	2
Rwanda	3	0
Serbia / Montenegro	4	3
Somalia	1017	0
Sudan	25	0
Syria	7	1
Turkey	16	12
Total	6031	1153

Year 2008	
Country of nationality	Apprehensions
Afghanistan	4062
Albania	1859
Algeria	2
Armenia	2
Azerbaijan	1
Bangladesh	18
Bulgaria	1
China	1
Congo (Dem.)	1
Croatia	1
Egypt	17
Eritrea	130
Ethiopia	5
FYROM	1
Georgia	19
Guinea	2
Irak	691
Iran	11
Lebanon	15
Libya	2
Mauritania	2
Moldavia	2
Morocco	3
Myanmar	6
Pakistan	128
Palestine	58
Palestine Authority	2
Philippines	1
Russia	4
Rwanda	1
Serbia	2
Somalia	1155
Sri Lanka	5
Sudan	48
Syria	7
Taiwan	1
Tunisia	1
Turkey	14
Ukraine	3
Unknown	11
USA	1
Uzbekistan	1
Vietnam	1
Total	8298

**ΆΔΕΙΕΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΧΟΡΗΓΗΘΕΙΣΕΣ ΚΑΤ' ΕΦΑΡΜΟΓΗΝ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗΣ
ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΣΕ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΟΥΣ ΑΝΗΛΙΚΟΥΣ ΠΟΥ ΦΙΛΟΞΕΝΟΥΝΤΑΙ ΣΕ ΙΔΡΥΜΑΤΑ**

Years: 2002-2008	Άδειες διαμονής χορηγηθείσες για ανθρωπιστικούς λόγους και για την προστασία θυμάτων εμπορίας ανθρώπων					
	Age in years					
Country of nationality	0-13	14	15	16	17	Total
Afghanistan	1					1
Albania	42	20	35	53	51	201
Armenia		2			1	3
Bosnia & Herzegovina		1		1		2
Brazil	3					3
Cambodia	2					2
Congo					1	1
Egypt	1					1
Ethiopia	2				1	3
Georgia	10	3	1	3	5	22
Ghana				1		1
Moldavia		1			2	3
Morocco	1					1
Nigeria	1				1	2
Pakistan	1					1
Romania	2	1				3
Russia					1	1
Serbia					1	1
Thailand	1					1
Ukraine	2	1	1			4
Uganda	1					1
	70	29	37	58	64	258

**ΚΕΝΤΡΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΓΙΑ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΟΥΣ ΑΝΗΛΙΚΟΥΣ (ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ)
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ**

Name and Location of the Center	Capacity	Funding
Social Solidarity – Thessaloniki	30 persons	National Budget
Reception Center – Makrinitza of Volos	30 persons	National Budget
«The House of Arsis» – Thessaloniki	20 persons	National Budget
Association of Children's Care	15 persons	National Budget
Center of Children's Care – Konitsa	100 persons	European Refugee Fund 2008
Hospitality Center – Agria of Volos	24 persons	Both funding schemes
Hospitality Center – Anogeio of Kreta	25 persons	National Budget
Hospitality Center – Agiassos of Mytilini	96 persons	European Refugee Fund 2008
Total capacity	340 persons	

Παράρτημα II

Νομοθεσία

Κωδικοποίηση την νομοθεσίας για την είσοδο, διαμονή και κοινωνική ενσωμάτωση πολιτών τρίτων χωρών στην ελληνική επικράτεια, Νόμος 3386/2005 (Φ.Ε.Κ. Α 212), όπως τροποποιήθηκε από τους νόμους 3448/2006 (Φ.Ε.Κ. Α 57), 3536/2007 (Φ.Ε.Κ. Α 42), 3613/2007 (Φ.Ε.Κ. Α 263) και 3731/2008 (Φ.Ε.Κ. Α 263),

http://www.ypes.gr/UserFiles/24e0c302-6021-4a6b-b7e4-8259e281e5f3/Law_Codification.-doc

Προεδρικό Διάταγμα 220/2007 “Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου της 27.1.2003 σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη» ΦΕΚ 251, τ. Α’

<http://www.unhcr.org/refworld/docid/49676abb2.html>

Βιβλιογραφία

*United Nations, Commission on Human Rights*⁸⁵

Rights of the Child, Special Rapporteur on the Sale of Children, child prostitution and child pornography, E/CN.4/2006/67/add.3 of 17.3.2006, Mission to Greece (8-15.11.2005), διαθέσιμο στο: <http://www.ohchr.org/EN/Countries/ENACARegion/Pages/GRIndex.aspx>

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)

UNHCR Position on the Return of Asylum Seekers to Greece under the Dublin Regulation, April 15th, 2008⁸⁶

<http://www.unhcr.org/refworld/country.POLICY,,,GRC,4562d8b62,4805bde42,0.html>

Unaccompanied Minors Asylum Seekers in Greece, UNHCR, Athens, April 2008⁸⁷

http://hosting01.vivodinet.gr/unhcr/UAM_english.pdf

Greek Ombudsman

Procedure suspension regarding the intake of asylum requests by the Asylum Department of the Foreign Citizens Directorate of Attica,

www.synigoros.gr/pdf../7228_1_Petrou_Ralli_english_teliko.pdf

Fundamental Rights Agency

FRA, Thematic study on child trafficking, Greece, August 2008, <http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/Child-trafficking-09-country-gr.pdf>

⁸⁵ Για την ελληνική (αποσπασματική) μετάφραση της έκθεσης βλέπε: <http://hosting01.vivodinet.gr/unhcr/protect/files/REPORTS%20ON%20GREECE/UN/children/Children2005.pdf>

⁸⁶ Για την ελληνική απόδοση του εγγράφου βλέπε: <http://hosting01.vivodinet.gr/unhcr/protect/files/EUROPEAN%20UNION/DUBLIN/SUMMARYGRECEDUBLIN.pdf>

⁸⁷ Για την έκθεση στην ελληνική βλέπε: http://hosting01.vivodinet.gr/unhcr/UAM_survey.pdf

Council of Europe

Commissioner for Human Rights, Report following his visit to Greece (8-10 December 2008), CommDH (2009) 6, <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1401927&Site=CommDH&BackColorInternet=FEC65B&BackColorIntranet=FEC65B&BackColorLogged=FFC679>

Council of Europe, CPT, Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) (23 - 29 September 2008), CPT/Inf (2009) 20, <http://www.cpt.coe.int/documents/grc/2009-20-inf-eng.pdf>

Reports of Non Governmental Organizations

Pro-Asyl, The situation in Greece is out of control, Research into the situation of asylum seekers in Greece, November 2008, <http://hosting01.vivodinet.gr/unhcr/protect/files/REPORTS%20ON%20GREECE/NGO/proasyl2008Greece.pdf>

Human Rights Watch, Left to Survive, Systematic Failure to Protect Unaccompanied Minor Children in Greece, December 2008, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/48abd557d.html>

Articles published in Greek and international newspapers in July 2009

«Αντιδράσεις Γάλλων για το πογκρόμ», άρθρο δημοσιευμένο στις 30.7.2009 στην εφημερίδα «Ελευθεροτυπία» διαθέσιμο στο <http://www.enet.gr/?i=news.el.ellada&id=68381>.

«Greece's Refugee Problem», New York Times, July 30th, 2008, διαθέσιμο στο http://www.nytimes.com/2009/07/29/opinion/29iht-edfrelick.html?_r=1